MOSES BEN MAIMON

Mose ben Maimûni's Mischnah-Commentar zum Tractat Megillah

nebst der

hebräischen Übersetzung des Josef ibn Al-Fawwal.

Kritische Edition mit Anmerkungen.

Inaugural-Dissertation

zur

Erlangung der philosophischen Doctorwürde

welche

nebst den beigefügten Thesen

mit Genehmigung

der Hohen philosophischen Fakultät der Universität Breslau

am Donnerstag, den 2. Mai 1901, Mittags 12 Uhr

in der Aula Leopoldina der Universität

öffentlich verteidigen wird

Siegfried Behrens

aus Rethem a. d. Aller (Prov. Hannover).

Opponenten:

Herr Dr. phil. M. Dienemann,

Herr Cand. phil. J. Levkowitz.

BRESLAU, 1901.

Druck von Th. Schatzky, Neue Graupenstrasse No. 5.

Mose ben Maimûni's Mischnah-Commentar zum Tractat Megillah

nebst der

hebräischen Übersetzung des Josef ibn Al-Fawwal.

Kritische Edition mit Anmerkungen.

Inaugural-Dissertation

zur

Erlangung der philosophischen Doctorwürde

welche

nebst den beigefügten Thesen

mit Genehmigung

der Hohen philosophischen Fakultät der Universität Breslau

am Donnerstag, den 2. Mai 1901, Mittags 12 Uhr

in der Aula Leopoldina der Universität

öffentlich verteidigen wird

Siegfried Behrens

aus Rethem a. d. Aller (Prov. Hannover).

Opponenten:

Herr Dr. phil. M. Dienemann,

Herr Cand. phil. J. Levkowitz.

BRESLAU, 1901.

Druck von Th. Schatzky, Neue Graupenstrasse No. 5.

Meinen hochverehrten Gönnern

Herrn Gustav Cohen

in Hannover

und

Herrn Prof. Dr. Ludwig Tachau

Direktor der Samsonschule in Wolfenbüttel

in herzlicher Dankbarkeit zugeeignet.

Einleitung.

Die vorliegende kritische Edition schliesst sich an die bisherigen Veröffentlichungen von Baneth[1]), Salomon Bamberger[2]), Selig Bamberger[3]), Barth[4]), Beermann[5]), Dérenbourg[6]), Friedländer[7]), Fromer[8]), Herzog[9]), Kroner[10]) Loewen-

---

[1]) Maimunis Commentar zum Traktat Aboth, in der Jubelschrift zum 70. Geburtstage des Dr. J. Hildesheimer. Berlin 1890. Hebr. Abt. p. 57—76, deutsche Abt. p. 121—125.

[2]) Maim. Comm. z. Trakt. Kilajim. Zum 1. Male im arab. Urtext herausgegeben, mit verbesserter hebr. Übersetzung und mit Anmerkungen versehen. Inaug.-Diss. Frankf. a. M. 1891.

[3]) Maim. Comm. z. Trakt. Challah. Zum 1. Male im arab. Urtext herausgegeben, mit verb. hebr. Übersetzung, mit deutscher Übersetzung, Einleitung und Anmerkungen versehen. Inaug.-Diss. Frankf. a. M. 1895.

[4]) Maimonides Commentar zum Traktat Makkoth, im arab. Urtext und mit verb. hebr. Übersetzung (Jahresbericht des Rabbiner-Seminars zu Berlin 1879—80).

[5]) Maim. Comm. zum Trakt. Edujoth, Abschn. I, 1—12. Zum ersten Male im arab. Urtext hgg., mit verb. hebr. Übersetzung, deutscher Übersetzung, Einleitung und Anmerkungen versehen. Inaug.-Diss. Berlin 1897.

[6]) Commentaire de Maimonide sur la Mischnah Seder Tohorot, publié pour la première fois en arabe et accompagné d'une traduction hébraique. Berlin 1888—93.

[7]) Maimonides' Commentar zum Traktat Rosch Haschanah (I_3—III_5) in der (Anm. 1) erwähnten Jubelschrift, hebr. Abt., p. 121—125.

[8]) Maimonides' Commentar zum Trakt. Middoth, mit der hebr. Übersetzung des Natanel Almoli. Kritische Ausgabe mit Anmerkungen und Zeichnungen. Inaug.-Diss. Breslau 1898.

[9]) Maim. Commentar zum Trakt. Peah. Zum 1. Male im arab. Urtext herausgegeben, mit verb. hebr. Übersetzung und mit Anmerkungen versehen. Inaug.-Diss. Berlin 1894.

[10]) Maim. Comm. z. Trakt. Bezah. Zum 1. Male im arab. Urtexte

stein[1]), Weill[2]), Weisz[3]), Wiener[4]), Wohl[5]) an. — Dem arabischen Texte liegen zwei Handschriften zu Grunde:

1. Cod. Ms. or. qu. No. 567 der hebräischen Abteilung der Königl. Bibliothek zu Berlin, im Jahre 1122 geschrieben[6]); ich bezeichne ihn mit Be.

2. Eine Herrn Prof. Dr. W. Bacher in Budapest gehörige Handschrift[7]), die ich mit Ba bezeichne. Sie enthält die Ordnung Mo'ed. Über das Alter derselben lässt sich nur sagen, dass sie jünger ist als R. Obadjah aus Bertinuro (Ende des XV. Jahrhunderts), aus dessen Commentar zur Mischnah Auszüge von der gleichen Hand an den Rand geschrieben sind.

Die Transscription ist die in jüdisch-arabischen Handschriften übliche[8]); kleinere Fehler und Versehen sind in den Fussnoten bezw. Anmerkungen notiert.

Vokale werden in Be selten bezeichnet, in Ba wird

---

herausgegeben, mit verb. hebr. Übersetzung und mit Anmerkungen versehen. Inaug.-Diss. München 1898.

1) Maimonides' Comm. zum Tractat Bekhoroth im arabischen Urtext, mit verbess. hebr. Übersetzung und mit Anmerkungen versehen. Inaug.-Diss. Berlin 1897.

2) Der Comm. des Maim. z. Tract. Berachoth. Arab. Text mit hebr. Übersetzung und Anmerkungen. Inaug.-Diss. Berlin 1891.

3) Maim. Comm. zum Tract. Sanhedrin. Zum 1. Male im arabischen Urtext herausgegeben, mit verbess. hebr. Übersetzung und erläuternden Anmerkungen versehen. Teil I (Sanh. I—III). Halle a. S. 1893. Inaug.-Diss.

4) Maim. Comm. zum Tract. Aboda zarah. Zum 1. Male im arab. Urtext mit der hebr. Übersetzung des Ibn Ja'qûb herausgeg. und mit Anmerkungen versehen. Inaug.-Diss. Berlin 1895.

5) Maim. Comm. z. Tract. Chulin. Arab. Text mit verbess. hebr. Übersetzung, Einleitung und Anmerkungen (Abschn. III u. IV). Inaug.-Diss. Berlin 1894.

6) Vgl. darüber Steinschneider, Katalog der hebr. Handschriften der Kgl. Bibliothek zu Berlin, p. 66, No. 94. Kroner, l. c., p. 6.

7) Vgl. ZDMG. XLIV, p. 393, wo Bacher einiges aus derselben mitgeteilt hat. Ich verdanke diese Notiz Herrn Prof. Dr. Bacher. Vgl. auch Kroner, l. c., p. 6.

8) Fleischer, ZDMG. XVIII, 333. Roediger, Ibid. XIV, 486. cf. Kroner, p. 7.

Tešdîd[1]) durch ـّ, Ḍamma[2]) durch ـُ sehr häufig ausgedrückt. Indessen sind diese Zeichen, da der arabische Text nicht den fortlaufenden Wortlaut einer Handschrift enthält, in vorliegender Ausgabe fortgelassen worden.

Tešdidiertes Jâ oder Wâw wird in Be vielfach doppelt geschrieben[3]), in Ba erhalten sie häufig noch Tešdîd[4]).

Be schreibt[5]) אמי, אנמי, הדי, עלי, אלי, אדי, יקרי, חתי, wo Ba אמא, אנמא, הדא, עלא, אלא, אדא, יקרא, חתא usw. giebt. Ba schreibt[6]) הוא, היא, wo Be הו, הי hat, ראלך ist in beiden Handschriften häufig ohne א geschrieben.

Ba hat fast immer das Elif der III. Plur. Perf. und des Modus apocopatus, während es in Be fehlt[7]); Hamza wird nicht bezeichnet[8]); das Elif des Artikels steht auch nach der Präposition ل[9]); ة wird bei Ba ת, bei Be ה geschrieben[10]).

Lesarten, die den Regeln der Grammatik widersprechen, sind beibehalten, wenn beide Handschriften in ihnen übereinstimmen; doch ist in den Anmerkungen auf diese Abweichungen aufmerksam gemacht. Dahin gehört z. B., dass der Accusativ vielfach seiner Bezeichnung entbehrt[11]), dass Formen des Subjunct. in der III. Pers. Plur. auf ون ausgehen, dass im Nachsatze von Bedingungsätzen das vorgeschriebene ف oft fehlt[12]) u. ä. m.

---

1) cf. Zivi, p. 6.

2) Kroner, p. 7.

3) Fleischer, l. c., p. 338.

4) Kroner, p. 7. Herzog, p. 11. Sel. Bamberger, p. 7. Sal. Bamberger, p. 7.

5) Kroner, p. 8. Fleischer, l. c., p. 340.

6) Fleischer, l. c., p. 336, 337.

7) Baneth, l. c., deutsche Abteil., p. 122. Bloch, le livre des préceptes, Paris 1888, p. XXXI.

8) Goldziher, WZKM. III, p. 80. A. Müller, Sitzungsber. d. Kgl. Bayr. Akademie d. Wissensch. zu München. Philos.-phil. Kl. 1884, p. 893.

9) Kroner, p. 8. Wohl, p. 7. Selig Bamberger, Anm. 34.

10) Kroner, p. 8.

11) Weisz, p. 7. Wohl, p. 8.

12) Weill, p. 10.

Wenn Baneth[1]) sagt: „Im Texte habe ich . . . . diese und ähnliche Verstösse gegen Grammatik und Orthographie, welche dem klassischen Stile Eintrag thun, ohne Bedenken verändert, auch wo sie beiden Handschriften gemeinsam waren, sofern sie sich nur auf Rechnung der Abschreiber setzen liessen", so ist dieses Verfahren nicht zu billigen. „Vulgarismen[2]) und laxere Constructionen sind in der wissenschaftlichen Prosa des XII. Jahrhunderts und — wie A. Müller[3]) nachgewiesen hat — schon vorher gang und gäbe". Da uns, wie Fromer, l. c. p. 3, mit Recht hervorhebt, Originalhandschriften fehlen, so dürfte wohl nur schwer festzustellen sein, was Maimonides und was den Abschreibern gehört. Baneth's Emendationen sind darum zurückzuweisen[4]). Aber auch Fromer's Behauptung, dass diejenigen Eigentümlichkeiten, die bisher Maimonides zugesprochen wurden, zum grössten Teil den Abschreibern gehören, die bewusst oder unbewusst dem Texte eine ihrem Sprachgefühl entsprechende Färbung gegeben haben, bedarf noch sehr der Begründung oder Einschränkung.

Die Übersetzung, die der vorliegenden Edition beigegeben ist, hat Josef ibn al-Fawwal (vulgo al-Fual) b. Isak zum Verfasser[5]). Sie lehnt sich fast immer eng an das Original an, sie ahmt die Construction des Arabischen möglichst getreu nach, giebt den Wortlaut mit Sorgfalt wieder und bietet so trotz mancher Fehler eine vorzügliche, nicht zu unterschätzende Controlle des Originals. Nicht alle Fehler unserer Ausgaben gehen auf Ibn al-Fawwal zurück, wie eine Vergleichung mit

---

[1]) l. c., deutsche Abthl., p. 122.

[2]) S. Goldziher, ZDMG. XXXV, p. 777. Vgl. noch WZKM. III, 80. Bacher, ZDMG. XLII, p. 487.

[3]) l. c.

[4]) l. c., hebr. Abteil., p. **64**, Var. 14. **65**, Var. 2, 20. **66**, Var. 2, 3, 4, 5, 8, 9, 21, 23. **67**, Var. 4, 12, 14. **68**, Var. 8. **69**, Var. 9. **70**, Var. 11. **71**, Var. 2, 7, 11. **72**, Var. 4, 13. **73**, Var. 5. **74**, Var. 5, 7. **75**, Var. 4, 15, 19. **76**, Var. 1, 2, 4.

[5]) S. Steinschneider, Die hebräischen Übersetzungen des Mittelalters und die Juden als Dolmetscher, Berlin 1893, II. Teil, p. 923 f. Geiger, Zeitschrift, I, 419.

der Editio princeps, Neapel 1492, ergiebt. Deren Varianten sind in den Fussnoten angegeben.

Da die den Talmud- und Mischnahausgaben beigedruckten spätereren Editionen dieser Übersetzung nur unwesentlich von einander abweichen[1]), so erübrigte sich eine eingehende Berücksichtigung derselben.

Meinem hochverehrten Lehrer, Herrn Prof. Dr. Siegmund Fraenkel, der mich bei vorliegender Arbeit mannigfach gefördert hat, sage ich an dieser Stelle meinen herzlichsten Dank. Mit [S. F.] sind die von Herrn Prof. Fraenkel gemachten Bemerkungen bezeichnet.

Für freundliche Unterstützung bei der Beschaffung des handschriftlichen Materials bin ich den Verwaltungen der Kgl. Bibliothek in Berlin, der Stadtbibliothek und der Bibliothek des jüdisch-theologischen Seminars in Breslau und Herrn Prof. Dr. Wilhelm Bacher in Budapest zu lebhaftem Danke verbunden.

---

[1]) Wiener, l. c., p. 7.

Sonstige Abkürzungen.

N. d. A. = Nach dem arabischen Texte.
Z. e. = Zu ergänzen.
Ed. pr. = Editio princeps, Neapel 1492.
Masn. = Lowe, The Mischnah on which the Palestinian Talmud rests.

Wo sich eine Fussnote auf eine Wortgruppe bezieht, habe ich dies bei dem ersten Worte derselben mit einem ^{0} bezeichnet.

Anmerkungen.

---

1) Esth. IX_{31}.

2) Esth. IX_{19}.

3) Über die Anwendung der VII. Form statt des Passivs der I. siehe Fromer, Einleitung, p. 2 und Anm. 42; Herzog, Anm. 27, 262; Goldziher, WZKM. III, p. 79, ZDMG. XLI, 695.

4) Talmud jer., ed. Krotoschin, 1866, Megillâh, p. 70a.

5) Über وعلى أن mit überflüssigem و s. Weill, Berachôth, p. 10. (I_3 Ende, III_1 Ende).

6) Esth. IX_{18}.

7) S. Dozy s h. v. Vgl. Anm. 98, ferner III_3, wonach die Bedeutung „Dorf" gesichert ist.

8) Succah IV_1. Roš hašanah IV_1. Ba hat hier offenbar die richtige LA., denn es ist schlechterdings nicht zu verstehen, was mit סוכה des Be gemeint ist: dem Schreiber hat offenbar die ihm geläufige Stelle in Succah vorgeschwebt, oder eine Glosse hat ihn irre geführt. Eine correkte LA. muss auch Josef ibn al-Fawwal vorgelegen haben. Surenhusius, Mišnah ס' מועד, Amsterdam 1699, p. 387 übersetzt: ratio vero eadem est, quam dedimus ad voces Schophar et Lulab in tractatu Succah.

9) S. Thosefta, ed. Zuckermandel, Pasewalk 1880, Megillah I_2, p. 221 הואיל ונדחו עיירות גדולות מקומן ידחו ליום הכניסה.

10) cf. Weisz, Sanhedrín I_6, Mitte.

11) Chagigâh II_3.

12) Tha'anith IV_5. (cf. ibid. 28a, Neh. X_{35}.) Maimonides versteht unter „Esra" die Bücher Esra und Nehemia. S. Bacher, Aus der Schrifterklärung des Abulwalîd Merwân ibn Ganâh, Budapest 1889 (Jahresbericht).

13) קֹן = קולה bezw. קולהם s. Herzog, Anm. 5, Sal. Bamberger, Anm. 1, Sel. Bamberger, Anm. 4. W. Bacher, Leben und Werke des Abulwalîd, Budapest 1885 (Jahresbericht), S. 71, Anm. 3.

[14]) Dieser Ausdruck ist wohl dem Sprachgebrauch der Mišnah nachgebildet.

[15]) Bêzah V_2.

[16]) Ibid. I_7, V_1.

[17]) Deut. XXIII_{22}.

[18]) קאל אללה und "קו' תע'" leiten Bibelstellen ein. Vgl. Wiener, Anm. 32; Selig Bamberger, Anm. 4. Bei Ibn Ganaḥ findet sich hierfür die Formel קול אללה „Wort Gottes". cf. Bacher, Aus der Schrifterklärung des Abulwalîd Merwân Ibn Ganaḥ (Jahresbericht, wie oben), Budapest 1889, p. 58.

[19]) Deut. XXIII_{24}.

[20]) Herzog, Anm. 6, glaubt, dass Maimonides anders wie Saadia die Worte شرح im Sinne von „Übersetzung", تفسير im Sinne von „Erklärung" verwendet. Bacher, Die Bibelexegese Moses Maimùnis (Jahresbericht), Budapest 1896, p. 39, Anm. 3, hält dies mit Recht für falsch, indem er (ib. p. 174, Anm. 3) nachweist, dass auch bei Maimonides

تفسير = פירוש = Übersetzung,

شرح = ביאור = Commentar

sich findet. تفسير = explication du sens littéral, Munk, guide II, p. 196, Anm. 1.

[21]) Roš hašânâh 6a.

[22]) Pessahîm VIII_6.

[23]) Lev. XIII_{21}.

[24]) Ibid. XIII_8.

[24a]) بثّ „erklären", „erläutern" nicht i. d. Lexx.

[25]) תרג׳ = ترجم s. Selig Bamberger, No. 16. S. Bacher, Die Bibelexegese Moses Maimûnis, p. 44. Herzog, Anm. 89. Sal. Bamberger, Anm. 141, 171. Zivi III_2. Vgl. ferner Bacher, Die Hebr.-Neuhebr. und die Hebr.- Aram. Sprachvergleichung des Abulwalîd Merwân ibn Ganah (Sitzungsberichte der phil.-histor. Klasse der Kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien, Band CX, p. 175 ff.). Goldziher ZDMG. XLI_{696}.

[26]) Lev. XXV_{30}.

[27]) cf. Lev. $XIII_{45 \cdot 46}$.

[28]) حاج VIII. c. acc. findet sich öfter: Herzog, Anm. 144; Kroner, Anm. 51; Goldziher, ZDMG. XLI, p. 696. Beispiele bei Dozy s. v.

[29]) Lev. XIV_3.

[30]) „Niemand wird es entgehen, dass die Methodologie von den Usûl al-fiḳh Einfluss darauf geübt hat, wie und wann der Verfasser die Termini قياس, نقل, نصّ u. a. m. anwendet". Goldziher, WZKM. III, p. 83.

نقل = Tradition: Fromer, Anm. 90; Wiener, Anm. 34; A. Müller, l. c., p. 973.

= überkommene Tradition. Goldziher, Studien über Tanchûm Jerušalmi, Leipzig 1870, p. 40.

نقل = die auf historischer Grundlage beruhende Wissenschaft. v. Kremer, Beiträge zur arab. Lexikographie. Sitzungsberichte der Kaiserl. Akademie der Wissenschafen in Wien. Phil.-histor. Klasse. Bd. CV, p. 489.

Über נא אלנקל = Die Erklärung s. Bacher, Die Bibel-Exegese Moses Maimûnis, p. 27, Anm. 3. Vgl. ferner Bacher, Leben und Werke des Abulwalîd, p. 83, Anm. 87.

31) בקאת für בקית. S. Herzog, Anm. 123; Fromer, Anm. 69; Noeldeke bei Wiener zu Anm. 176. Fleischer, Jüd.-Arabisches aus Maghreb ZDMG. XVIII, p. 339 (= Kleinere Schriften III, p. 438).

32) فصل V s'expliquer bei Dozy nur einmal belegt.

33) Nega'im (ed. Dérenbourg) VIII.

34) Lev. XIII_{34}.

35) Über خطّ = Schrift, s. Herzog, Anm. 196.

36) ملّة bedeutet „Religion", unser Übersetzer giebt es aber mit אומה „Nation" wieder. Vgl. D. Chwolsohn, Die Ssabier und der Ssabismus, Bd. II, p. 723, Anm. 14: „In der hebräischen Übersetzung (des Führers [III, c. 29]) אומה „Nation", in dem arab. Original . . . . aber steht ملّة „Religion" . . ." — Der Bedeutungsübergang dürfte der sein, dass für den jüdischen Schriftsteller, indem er von dem eigenen Vorstellungskreise ausgeht, Religion und Volk untrennbare Begriffe sind. Munk, Guide I, p. 340, Anm. 2: le mot ملّة . . . . désigne surtout une grande communauté religieuse. Vgl. Peritz, Das Buch der Gebote, arab. Abteilung, p. 2, wo ملّة mit דת wiedergegeben wird, deutsche Abteilung, p. 5, Anm. 1.

37) Menachôth III_7, $IV_{1 \cdot 2}$.

38) יכון für יכן. Vgl. über die volle Schreibung der Modi apocopati der Verba mediae و und ي Baneth, l. c., deutsche Abteilung, p. 122; Fromer, Anm. 45; A. Müller, a. a. O., p. 892, 894; Goldziher, WZKM. III_{80}; Weill, Einl. p. 10; Weisz, p. 7; Sal. Bamb., p. 7; Zivi, p. 7; Wohl, p. 8, irrt in der Annahme, „dass der Jussiv sehr schwach vertreten sei, denn auch in Bedingungssätzen steht statt des regulären Jussivs der Indikativ". Der Jussiv ist nur orthographisch nicht bezeichnet, darum aber wird die Sprache das Gefühl nicht eingebüsst haben, dass die betr. Formen den Jussiv enthalten.

38a) Statt der relativischen Anknüpfung hätte man hier eine begründende Conjunktion, etwa لأن erwartet.

39) Lev. 4_3.

40) Über den Gebrauch dieses Duals bei Maimonides s. Wiener, Anm. 174.

41) Joma I_1.

42) אלנץ = הכתוב S. Bacher, Die Bibel-Exegese Moses Maimûnis, p. 26, Anm. 3. Über die Hinzufügung dieses Terminus bei Bibelcitaten, bei denen sonst קאל אללה steht, s. Herzog, Anm. 270.

43) I. Reg. III_4.

44) Dic Construktion ist hier auffällig, man erwartet ein Verbum statt des Pronomen: eine Art Hebraismus, der wohl durch die folgenden hebräischen Worte hervorgerufen ist.

45) Sebaḥim $XIV_{6.7}$.

46) Über طالما = quamdiu s. Wiener, Anm. 59, 117.

47) دليل = neuhebr. ראיה = indicium, speciell Schriftbeweis. Wiener, Anm. 205; Bacher, Die Bibel-Exegese Moses Maimunis, p. 67, Anm. 3.

48) cf. Anm. 45.

49) مُنْذُ hier, was weniger häufig vorkommt, Conjunction. cf. Wiener, Anm. 113.

50) Esth. IX_{28}.

51) Über من بعد ما s. Lane s. v.

52) Hâl. Klass. حافظا.

53) Ex. XVII_{14}.

54) Besser שתהא כתובה בלעז.

55) S. oben I_{10}.

56) Gemeint ist Ptolemaeus II. Philadelphus, vgl. Megillah 9a.

57) Megillah 18a, wo in unsern Agg. לעז steht.

58) Baba kamma 83a, wo das Citat ein klein wenig anders lautet, בא״י לשון סורסי למה אלא (nach Raši) או לשון הקודש. [Vielleicht rein graphisch ט für סו (S. F.)]. Danach ist im Text und in או לשון יוונית der Übersetzung סורסי = syrisch einzusetzen. Die hebr. Übersetzung u. d. Edd. haben תרסי.

59) Z. 1. لَفْظَةٌ لُفْظَةٌ, لفظة = „sprachlicher Ausdruck“ im Gegensatz zu خطّ = (cf. Anm. 35) „schriftliche Gestalt des Wortes“, s. Bacher, Die grammatische Terminologie des Jehudah ben David Hajjûg, Sitzungsberichte der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien. Phil.-hist. Kl. Band C, p. 1108 f.

60) Zu lesen ist قَطِّعْ قَطَعْ.

61) Diese verkürzte Form des Apocopatus ist beachtenswert, um so mehr, als nach Note 38 Maim. sonst die vollen Formen der Verba mediae و und ي auch im Jussiv zu schreiben pflegt.

62) Pesaḥim X_8.

63) Die folgende Übersetzung schliesst sich nicht genau an das Original an, weil dem Übersetzer bequeme Ausdrücke für „Exemplar“ und „Abschrift“ fehlten [S. F.].

64) عقار = Drogue. S. Fraenkel, Die aramaeischen Fremdwörter im Arab., p. 163. [Das ى verbürgt die Aussprache عُقّار, die auch die vulgäre ist (S. F.)].

65) قُلْقُنْت s. Freytag = χάλκανθον. S. Fraenkel, a. a. O., p. 154. Imm. Löw, Die aram. Pflanzennamen, Leipzig 1881, No. 288. Vgl. zu der Übers. von קומום קלקנתום Maim. zu Parâh 9, 1 [S. F.].

66) כאגד = كاغد = charta. Löw, l. c., No. 30.

Die hebräische Übersetzung der am Schlusse dieser Mišnah-Erläuterung gegebenen Worterklärungen hat die Prägnanz des arabischen Ausdrucks nicht entsprechend wiedergeben können. Unser Übersetzer giebt entweder eine Umschreibung des arabischen Ausdrucks, oder er nennt das zur Erklärung dienende arabische Wort. Er hätte indessen nur ein Verfahren consequent durchführen sollen. Die Anordnung der Worterklärung entspricht genau dem Texte. Statt נאגד ist כאגד einzusetzen.

67) Esth. II_5.

68) Esth. III_1.

69) S. o. I_1.

70) Esth. IX_{28}.

71) Lev. XII_3.

72) Num. XIX_{19}.

73) Pessahim VIII_5.

74) Niddah IV, letzte Mišnah.

75) Neh. IV_{15}. S. o. Anm. 12.

76) Neh. IV_{16}.

77) Hier ist פי׳ zu lesen.

78) Über الضرار plur. zu ضَرّة need, necessity s. Lane s. h. v.

79) Ma'aser šeni V_{10-13}.

80) Deut. XXVI_{16}.

81) Ps. 118_{24}.

82) Num. XXIX_1.

83) Lev. XXIII_{37}.

84) Horajôth I_5, II_1.

85) Lev. VII_{38}.

86) Roš hašanah III_1 (ed. Friedländer).

87) Num. V_{30}.

88) Deut. XVII_{11}.

89) Deut. XXI_8.

90) Über كما أنّ s. Sel. Bamberger, Anm. 13.

91) Lev. XIV_2 ff.

92) Menaḥot X_1. (So in den Mischnah-Ausgaben, im Talmud VI_1.)

93) Lev. VI_2.
94) Menaḥôth XI_5.
95) Pesaḥim 120b.
96) cf. Megillah 26a.

97) Über die bei Maimuni häufig vorkommende Verbindung إن و s. Weill, p. 10; Fromer, Anm. 129; Herzog, Anm. 148; Kroner, Anm. 9; Wiener, Anm. 158; Wohl, Anm. 44; Sal. Bamberger, Anm. 35; Sel. Bamberger, Anm. 70. Baneth's Vermutung (l. c., deutsche Abteilung, p. 123), dass es dem rabbinischen הואיל nachgebildet sei, hat vieles für sich. Es ist nicht recht einzusehen, warum B. das و überall streicht. Mir scheint aus den uns bisher zugänglich gemachten Texten zur Genüge hervorzugehen, dass dieses إن و dem Stile Maimunis gehört. Vgl. Einleitung, p. VIII.

98) S. Anm. 7.
99) S. Anm. 38.

100) Über ولو = sogar und die darin enthaltene, vielleicht unbewusste Nachbildung von אפילו s. Wiener, Anm. 147 und Nöldeke ibid.

101) Lev. XXVI_{31}.

102) מי = כלל, in den Lexicis nicht verzeichnet. S. Weill, Anm. 44; Herzog, Anm. 112.

103) Beachtenswert ist, dass hier zwei Conjunktionen nebeneinander stehen, von denen nur eine in der Construktion verwandt wird.

104) Diese Form als Bezeichnung des vierten Wochentages ist auffällig und dürfte sich sonst kaum finden, sie ist an unserer Stelle um so auffälliger, als M. hier die sonst üblichen Bezeichnungen gebraucht.

105) Ex. XXX_{11-16}.
106) II. Reg. XI_{17} ff.
107) I. Sam. XV_2.
108) Ezech. XXXVI_{16}.
109) Ezech. XLV_{18}.
110) Ex. XII_{21}.
111) Jos. V_2.
112) Lev. XXII_{26}.
113) II. Reg. XXIII_1.

114) Lies תָּאלִתֿ. Maimuni gebraucht hier Ordnungs- und Cardinalzahlen unterschiedlos, wo doch nur Ordinalia statthaft sind. cf. Anm. 104. Es fragt sich, ob diese Versehen nicht auf Rechnung der Abschreiber zu setzen sind, in deren Vorlagen die Zahlen nicht immer ausgeschrieben gewesen sind. Über Unregelmässigkeiten im Gebrauch der Zahlwörter s. Weill, p. 10; Weisz, p 7 f.; Kroner, Anm. 124; Munk, Guide II, p. 266, Note 3; Goldziher WZKM. III, p. 80; vgl. auch A. Müller, l. c., p. 912.

115) Ex. XIII_1.
116) Ex. XXII_{24}.

117) Ex. XXXIV$_1$.
118) Num. IX$_2$.
119) Ex. XIII$_{17}$.
120) II. Sam. XXII$_1$.
121) Deut. XV$_{19}$.
122) Jes. X$_{32}$.
123) Ex. XXXIII$_{12}$.
124) Ezech. XXXVI$_{37}$.
125) Ex. XIX$_1$.
126) Ez. I$_1$.
127) Deut. XVI$_9$.
128) Hab. III$_1$.
129) Gen. XXI$_1$.
130) I. Sam. I$_1$.
131) Gen. XXII$_1$.
132) Jer. XXXI$_1$.
133) Lev. XVI$_1$.
134) Jes. LVII$_{14}$.
135) Lev. XVIII$_1$.
136) Jonah I$_1$.
137) Sach. XIV$_1$.
138) I. Reg. VIII$_2$.
139) Num. XXIX$_{20}$.
140) Deut. XV$_{19}$.
141) I. Reg. VIII$_{54}$.
142) Deut. XXXIII.
143) Jos. I$_1$.
144) Ez. XXXVIII.
145) Lev. XXIII$_{44}$.
146) Sach. II$_{14}$.

147) Auch hier hätte man statt der relativischen Anknüpfung erwartet, dass ein Folgesatz oder ein im coordinierten Verhältnis zu dem mit ואן נא eingeleiteten Satze stehender Satz die Construktion weiter führen würde: „Wenn der erste . . . . . und deshalb . . . . .“, oder „Wenn der erste . . . ., sodass“. Vgl Anm. 38 a.

148) I. Reg. VII$_{40}$.
149) I. Sam. XV$_2$.
150) Jes. 66$_1$.
151) I. Sam. XVIII$_{20}$.
152) S. oben Mišnah III$_5$.
153) Deut. IV$_{25}$.
154) Jer. VIII$_{13}$.
155) נהג arab. Verbum, s. Weill, Anm. 42; Sel. Bamberger, Anm. 72
156) Jer. II$_4$.

157) Jes. I_{1}.
158) Jes. XL.
159) Jes. IL_{14}.
160) Jes. LIV_{11}.
161) Jes. LI_{12}.
162) Jes, LIV_{1}.
163) Jes. LX.
164) Jes. LXI_{10}.
165) Hos. XIV_{2}.
166) Lev. XXVI_{3}. Deut. XXVII_{17}.
167) Proverb. III_{11}.

168) عكّ VII s. Dozy, Lane s. h. v. cf. Anm. 3.

169) ראום für ארום s. Herzog, Anm. 114, 211. على رؤوس الناس „en présence de tout le monde, en public.“ Dozy s. h. v.

170) L. אקל מן ת̇ל(א)ת̇ה.

171) Diese Version der Benediction ist beachtenswert. Die hebräische Übersetzung hat die sonst übliche Form derselben.

172) رتّب II arranger, Dozy s. h. v. cf. Sal. Bamberger, Anm. 89.

173) دخل ist hier wie das hebräische נכנס construiert, das dem Verf. jedenfalls vorgeschwebt hat. In der Übersetzung ist לבהכ"נ dem ב"ב vorzuzichen.

174) cf. Megillâh 22 b.
175) S. Megillâh IV_{1}.
176) Lev. XXII_{32}.
177) Zur Sache vgl. b. Baba Bathra 100 b.
178) Lev. c. XXVII.

179) دمنة „pièce de terre labourable“ Dozy s. h. v.; vgl. Weill, Anm. 97.

180) Arakhin I_{1}.
181) Jes. $LII_{3,4,5}$.
182) Lev. XVI_{1}.
183) Lev. XXIII_{26}.
184) Arabisch s. Freytag s. v.
185) Jes. XX_{2}.

186) نقع X benutzen, geniessen s. Dozy, Lane s. h. v.

187) Über אסטים = אלנילג = Isatis tinctoria, Indigo, s. J. Löw, Aramäische Pflanzennamen, p. 347, No. 293; S. Herzog, Anm. 52; Munk, guide I, p. 392, Anm. 2. — In unseren Handschriften steht in der Mišnah פואה nicht. Es ist darum schwer erklärlich, wieso es in die hebräische Übersetzung des Commentars geraten ist. Vielleicht ist es eine Glosse; möglich, dass Ibn Al-Fawwal eine Mischnah-Recension vorgelegen, die das Wort enthielt und dass er darum Maimunis Erklärung von Sabbath IX_{5}

mit einem kleinen Zusatze übernommen hat. Über פואה cf. Löw, l. c, p. 311, No. 251.

188) قياس hier „rationelle Auffassung", ein bei Maimonides häufig vorkommender Ausdruck, zumeist in der Bedeutung „logische Schlussfolgerung". Vgl. Bacher, Die Bibelexegese Moses Maimunis, p. 28, nebst Anm. 2. cf. Goldziher, Studien über Tanchum Jerûšalmi, p. 40, Anm. 3.

189) Jer. X_7.

190) Deut. XXII_6.

191) Berachoth IX_5; cf. ibid. V_3 (Weill).

192) Lev. XVIII_7 ff.

193) Lev. XVIII_{21}.

194) Ex. XXXII_{21-25}.

195) Ibd. v. 35.

196) Num. VI_{24-26}.

197) Deut. X_{17}. — Der Akkusativ ist durch die Praeposition ل aufgelöst. Vgl. über diese Erscheinung bei Maimuni Weisz, Einleitung, p. 7; Sel. Bamberger, Anm. 34; Zivi, Anm. 130. Vgl. A. Müller, l. c., p. 905; Noeldeke-Müller, Delectus Veterum Carminum Arabicorum, p. 37, Z. 3.

198) II. Sam. XIII_1 ff.

199) Ez. cap. I.

200) ללא = لئلّا, Noeldeke bei Wiener, Anm. 6.

Thesen.

I. Die in den hebräischen Sirachfragmenten als Arabismen bezeichneten Ausdrücke sind mit Noeldeke, ZAW., Jahrgang 1900, p. 86 zurückzuweisen.

II. Die Genealogie Ruth IV_{18-22} ist lückenhaft und offenbar späterer Zusatz.

III. Die im Kamil des Al-Mubarrad vorkommende Formel (ed. Wright, Bd. I, p. 9, Z. 7): البيّنة على من ادّعى, entspricht der talmudischen Wendung: המוציא מחורו עליו הראיה.

Vita.

Ich, Siegfried Behrens, jüdischer Religion, wurde am 23. Dezember 1876 als Sohn des Schlachtermeisters Baruch Behrens und dessen Ehefrau Friederike, geb. Frank zu Rethem a. d. Aller, Provinz Hannover, geboren. Ich besuchte die Volksschule meiner Heimatstadt bis Ostern 1889 und trat nach Absolvierung einer zweiklassigen Privatschule in Hannover im August 1891 in die III. Klasse der Samsonschule zu Wolfenbüttel ein. Ostern 1894 erlangte ich an dieser Anstalt die Berechtigung für den einjährig-freiwilligen Militärdienst und ging alsdann auf die Obersekunda des Herzoglichen Gymnasiums daselbst über. Ostern 1897 bezog ich nach bestandener Reifeprüfung die Universität Breslau, um semitische Philologie und Philosophie zu studieren; gleichzeitig war ich Hörer am jüdisch-theologischen Seminar hierselbst. Ich hörte Vorlesungen bei den Herren Professoren und Dozenten: Drr. Bobertag, Brockelmann, Delitzsch, Ebbinghaus, Fraenkel, Freudenthal, Stern; Lewy, Brann, Horovitz.

Allen meinen hochverehrten Lehrern sage ich auch an dieser Stelle meinen herzlichsten Dank.

Thesen.

I. Die in den hebräischen Sirachfragmenten als Arabismen bezeichneten Ausdrücke sind mit Noeldeke, ZAW., Jahrgang 1900, p. 86 zurückzuweisen.

II. Die Genealogie Ruth IV_{18-22} ist lückenhaft und offenbar späterer Zusatz.

III. Die im Kamil des Al-Mubarrad vorkommende Formel (ed. Wright, Bd. I, p. 9, Z. 7): البيّنة على من ادّعى, entspricht der talmudischen Wendung: המוציא מחורו עליו הראיה.

Vita.

Ich, Siegfried Behrens, jüdischer Religion, wurde am 23. Dezember 1876 als Sohn des Schlachtermeisters Baruch Behrens und dessen Ehefrau Friederike, geb. Frank zu Rethem a. d. Aller, Provinz Hannover, geboren. Ich besuchte die Volksschule meiner Heimatstadt bis Ostern 1889 und trat nach Absolvierung einer zweiklassigen Privatschule in Hannover im August 1891 in die III. Klasse der Samsonschule zu Wolfenbüttel ein. Ostern 1894 erlangte ich an dieser Anstalt die Berechtigung für den einjährig-freiwilligen Militärdienst und ging alsdann auf die Obersekunda des Herzoglichen Gymnasiums daselbst über. Ostern 1897 bezog ich nach bestandener Reifeprüfung die Universität Breslau, um semitische Philologie und Philosophie zu studieren; gleichzeitig war ich Hörer am jüdisch-theologischen Seminar hierselbst. Ich hörte Vorlesungen bei den Herren Professoren und Dozenten: Drr. Bobertag, Brockelmann, Delitzsch, Ebbinghaus, Fraenkel, Freudenthal, Stern; Lewy, Brann, Horovitz.

Allen meinen hochverehrten Lehrern sage ich auch an dieser Stelle meinen herzlichsten Dank.

מסכת מגילה.

פרק ראשון.

מ"א. מגלה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר ובחמשה עשר[a] לא פחות ולא יותר כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר אלא שהכפרים מקדימים ליום הכניסה:

קאל[1]) ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם חכמים וקאל[2]) על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר ואדׄא כאנוא[b]) הפרזים בארבעה עשר יכון אהל אלכרכים המוקפים חומה עושים חמשה עשר ואדׄא[c]) כאנת בסור מן איאם יהושוע ולו[d]) אנהדם[3]) לא נבאלי ען דׄלך ועלה אסתנאדהם פי דׄלך אלי כרכים המוקפים חומה מא דׄכרוה פי אלירושלמי[e]) והו קולהם[4]) חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה חריבה באותן הימים ותלו אותה בימות יהושוע בן נון ואהל שושן יקרונהא יום חמשה עשר[f]) ועלי אנהא[5]) מחדתֿה לכון אצל אלנס פיהא ונץ אלתדוין ונוח בחמשה

אמרו ז"ל לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם חכמים ואמר על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות[a]) וכשהיו אנשי הפרזים עושים יום י"ר היו אנשי הכרכים[b]) עושים בחמשה עשר ואם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון[c]) אפילו נפלה החומה ונהרסה[d]) לא נחוש לזה. והטעם שסמכו עליו לכרכים המוקפים חומה מה שזכרו בירושלמי והוא אמרם חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותן הימים ותלו אותו בימות יהושע בן נון ואנשי שושן קורין אותה יום ט"ו א"ע"פ שהיא מחודשת לפי שעיקר הנס היה שם ועיקר חיבור המגילה ונוח בט"ו בו ויום הכניסה

---

a) Ba, Masn. .בחמשה עשר b) Be .באנו c) Be .ואדׄי d) Ba .ולוא e) Be .מא דׄכרה אלי f) Ba .יעמלוא יום ט"ו

a) Im Arabischen ist das Citat vollständig: .עושים את יום ארבעה עשר b) Hier fehlt n. d. A. .המוקפים חומה c) בן נון nicht im Arabischen. d) N. d. A. genügt eines der beiden Verben.

יום ארבעה עשר יום אלסבת אלדי לא
ימכן קראתהא ידחו עיירות גדולות ליום
הכניסה ודׄאלך יום אלכׄמים ולא יקרונהא
יום אלגׄמעה לאנא נקול הואיל ונדחו
ידחו[a] ליום הכניסה[9]׃

להיות בשבת שאי אפשר לקרותה בו
ידחו עיירות גדולות ליום הכניסה שהוא
יום חמישי לפי שנאמר[a] הואיל ונדחו
ידחו ליום הכניסה׃

מ״ג. איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מיכאן
הרי זה כפר באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין אבל זמן עצי
הכהנים ותשעה באב חגיגה[b] והקהל מאחרין ולא מקדימין אעפׄ
שאמרו מקדימין ולא מאחרין ומותר בהספד[c] ותענית ומתנות[d]
לאביונים אמׄר יהודה אימתי במקום שנכנ־ין[e] בשני ובחמישי אבל
מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי קורין אותה בזמנה׃

עשרה בטלנין[10] הו אן יכון פי בית
הכנסת עשרה׳ אנאס לא צנאעה להם גׄיר
אמור אלגׄמאעה ואלקראה פי אלתורה
ומלאזמה׳ בית הכנסת ואדׄא גא תשעה
באב יום אלסבת צמנא אלאחד לאן
אקדומי פורענותא לא מקדמינן וכדׄלך
אדׄא גא יום אלחגיגה יום אלסבת נקרב
יום אלאחד כמא יבין פי מסכת חגיגה[11]
ואדׄא גא יום הקהל יום אלסבת תכון
אלקראה׳ יום אלאחד וזמן עצי הכהנים
קד תקדם תחרירהה פי אכׄר תעניות[12]
פאדׄא גא יום מן תלך אלאיאם יום
אלסבת יכון אלקרבן יום אלאחד
וכׄרנא הדׄה כלהא לאן לא מטא זמן
חיוביהו וקׄו[13] ובמתנות לאביונים יריד

עשרה בטלנין היא שיהיה בבית
הכנסת עשרה בני אדם שלא היה להם
שום מלאכה אלא עסקי ציבור ותלמוד
תורה וקביעותם בבית הכנסת וכשיחול
יום[b] תשעה באב יום שבת[c] מתענין
יום ראשון כי אקדומי פורענותא לא
מקדמינן וכן כשיחול יום חגיגה ביום
שבת נקריב ביום ראשון כמו שיתבאר
במסכת חגיגה וכשיחול יום הקהל ביום
השבת תהיה הקריאה ביום ראשון וזמן
עצי הכהנים כבר קדם לך[d]׳ גדרו[e]
בסוף תענית וכשיחול אחד מאלו הימים
ביום שבת יהיה הקרבן יום[f] ראשון
וכל אלו מאחרין לפי דלא[g] מטא זמן
חיובייהו. ואמרו מתנות לאביונים רצה

---

a) Be vokalisiert הואיל וְנִדְחוּ יִדָּחוּ. b) Ba, Masn. וחגיגה. c) Ba, Masn. בספד. d) Ba, Masn. ובתענית, Ba ובמ־נות. e) Ba בזמן שנכנסין בו.

a) לפי שנאמר ist hier aktivisch und nicht in dem sonst üblichen Sinne gebraucht: „wie geschrieben steht"; hier ist es wörtliche Uebersetzung von نقول und darum ein wenig irreführend, daher empfiehlt es sich wohl, hier einzusetzen: שזה הכלל אצלינו. b) Fällt n. d. A. weg. c) Besser בשבת, ביום השבת. d) Fällt n. d. A. weg. e) Genau dem Arab. entsprechend. Häufiger steht im Rabbin. hierfür גוזרהו. f) Besser ביום. g) Gewöhnlicher לפי שלא.

עשר בו[6] ויום הכניסה הו יום אלאת̇נין ויום אלכ̇מיס לאן אהל אלבואדי[7] יג̇תמעון פיהמא a) לסמאע ספר תורה ולא יג̇וז קראה׳ אלמגלה פי אלסבת ועלה׳ ד̇לך מת̇ל b) מא ביינא פי שופר ולולב c)[8] וקראתהא פי איאם מכ̇תלפה אנמא כאן ד̇אלך ענד אמתדאד אידינא עלי תת̇בית שראיענא d) עלי אלכמאל אמא פי הד̇ה אלאיאם אעני מן יום תדוין אלתלמוד אלי אן יג̇י אלמשיח במהרה אין קורין אותה אלא בזמנה והו יום ארבעה עשר ויום כ̇מסה עשר עלי מא ביינא וקראה׳ אלמגלה לאזמה באלליל מרה ומן אלג̇ד מרה ת̇אניה e):

הוא יום שני ויום חמישי לפי שאנשי הכפרים מתכנסין בהם לשמוע ספר תורה ואסור לקרות המגילה בשבת והטעם מה a) שבארנו בשופר ובלולב. וקריאתה בימים חלוקים היה בזמן שהיתה ידינו פשוטה ותקיפה b) לקיים המצות c) בשלימותן. אבל בזמן הזה רוצה לומר מיום שנתחבר הגמרא d) עד שיבוא משיח במהרה בימינו e) אין קורין אותה אלא בזמנה והוא יום ארבעה עשר וחמשה עשר כמו שבארנו והמגילה חובה לקרותה בלילה ולשנותה ביום f):

מ״ב. כיצד חל להיות בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר [9]חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר f) חל להיות בערב שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפות חומה למחר. חל להיות לאחר השבת g) כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר:

קד אכ̇ברנא אן יום הכניסה הו יום אלאת̇נין ויום אלכ̇מיס ואן אלמגלה לא תקרא h) יום אלסבת ולד̇לך i) אד̇א k) גא

כבר בארנו כי יום הכניסה הוא יום שני וחמישי ושהמגילה אינה נקראת בשבת ולפיכך כשיחול יום ארבעה עשר

---

a) Be פיהא. b) fehlt in Ba. c) Be hat שופר סוכה ולולב. d) Ba שריעתנא. e) Be תאניה. f) Dieser Passus fehlt bei Ba und Masn. g) Be שבת. h) Be תקרו. i) Ba פלד̇לך. k) Be אד̇ו.

a) Wie Ba. b) Man erwartet den Plural, eins von beiden Adjectiven genügt n. d. A. c) N. d. A. מצותינו. d) N. d. A. התלמוד, so auch Ed. princ. e) בימינו steht nicht im Arab., ist wohl nur durch eine naheliegende Reminiscenz hineingeraten. f) N. d. A. וקריאת המגילה חובה בלילה פעם אחת ולמחר פעם שנית.

נדר הו אן יקול הרי עלי עולה או שלמים ונדבה הו אן יקול הרי זו עולה או שלמים פאן מאת קרבן נדבה או סרק אינו חייב באחריותו לאנה שכׄצה והו עובר בבל תאחר[17] עליהמא גמיעא קאל אללה[18] ת״ע מוצא שפתיך תשמור[19] וכו׳[a] וקאלוא פי אלתפסיר[20] כאשר נדרת זה נדר לייי אלהיך אלו חטאות ואשמות עולות[b] ושלמים נדבה כמשמעה אשר דברת אלו קדשי בדק הבית בפיך זו צדקה[21]:

נדר הוא שיאמר[a] אדם הרי עלי עולה או שלמים ונדבה היא שיאמר[a] הרי זו עולה או שלמים ואם מת או נגנב קרבן נדבה אינו חייב באחריותו לפי שהוא יחדו והפרישו[b] והוא עובר בבל תאחר על שניהם כמו שאמר השם יתברך מוצא שפתיך תשמור ועשית וגו׳ ואמרו בפי׳ כאשר נדרת זה נדר לה׳ אלהיך אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים נדבה כמשמעה אשר דברת אלו קדשי בדק הבית בפיך זו צדקה:

מ״ט. י. אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלוש אלא קרבן. אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה[c] אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים:

קד ביינא פי אלפרק אלתאמן מן פסחים[22] מן[d] אמר זב בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות קדר מא יחתאג אליה פי פהם הדׄא אלקול וסתבין גמלה׳ אחכאם אלזיבות פי מוצעהא ואלשי אלדׄי אסתויא פיה הו טומאה וספירת שבעה כמא ביינא הנאך ומצורע מוסגר הו אלדׄי קאל אללה פיה והסגירו[e][23] ומוחלט הו אלדׄי קאל אללה[f] פיה וטמאו הכהן[24] ומעני מוחלט מבתות[24a] אלחכם וקד קטע עליה באלנגאסה תרג׳[25] לצמיתות[26] לחלוטין ואסתויא גמיעא פי אלטומאה ושלוח מחוץ למחנה[27] וטהור מתוך הסגר לא יחתאג[28] תגלחת וצפרים לקו׳ ת״ע ויצא הכהן וראה והנה נרפא נגע הצרעת מן

כבר ביארנו בפרק שמיני של פסחים מענין זב בעל שתי ראיות או[c] בעל שלש ראיות כל מה שצריך בהבנת זה הדבר[d] ועוד יתבארו כל משפטי הזבות במקומן והדבר שהן שוין בו הוא טומאה וספירת שבעה כמו שבארנו שם ומצורע מוסגר הוא אותו שאמר בו הש״י והסגירו הכהן ומוחלט הוא שאמר בו הש״י וטמאו הכהן ענין[e] מוחלט שנצמת דינו ופסקו עליו לטומאה[f] תרגום לצמיתות לחלוטין ונשתוו שניהם לטומאה[g] ושלוח מחוץ למחנה וטהור מתוך הסגר אינו צריך תגלחת וצפרין למה שאמר הש״י ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע ובאה הקבלה א״ע״פ שהדבר

a) Ba hat וכו׳ nicht. b) Ba ועולות. c) Be ופלימה. d) Ba אן. e) Ba hat noch הכהן. f) אללה fehlt in Be.

a) N. d. A. כשאמר. b) N. d. A. genügt ein Verbum. c) N. d. A. ובעל . . . . d) Zu eng an das Original angelehnt, besser להבין הדבר הזה. e) N. d. A. ועניין. f) N. d. A. ועניין מוחלט נצמת דינו ופסקו . . . g) Besser בטומאה ובשלוח.

בה אנה אדא אעטי פי תלך אלאיאם אעני יא יב יג מתנות לאביונים כרג ען לאזמה[14] ור׳ יהודה בײן כלאם אלחכמים אלמתקדם דכרה:

לומר כי מי שנתן באותן הימים רצה לומר[a] יום[b] אחד עשר שנים עשר ושלשה עשר מתנות לאביונים יצא ידי חובתו ורבי יהודה יפרש דברי חכמים שקדם זכרם[c]:

מ״ד. קראו את המגלה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא מגלה ומתנות לאביונים:

תקדיר הדה אלמשנה הכדא אין בין ארבעה עשר וחמשה עשר שלאדר הראשון לשלאדר השני אלא מקרא מגלה ומתנות לאביונים אבל אלו ואלו אסורין בהספד ובתענית[a]:

שעור זות המשנה[d] כך אין בין ארבעה עשר וחמשה עשר ימים[e] שלאדר ראשון לאדר שני[f] אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים אבל אלו ואלו אסורין בהספד ובתענית:

מ׳ ה׳ ו׳. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת:

קד ביינא פי אכר ביצה[15] אן הדא אלקול מדהב[b] בית שמאי אמא בית הלל פענדהם אשיא[c] ג׳יר אוכל נפש תחל ביום טוב[d] ותחרם בשבת כמא ביינאהא הנאך[16]:

כבר ביארנו בסוף ביצה כי אלו דברי בית שמאי[g] אבל בית הלל יש להם דברים אחרים מלבד אוכל נפש שהם מותרים לעשותן[h] ביום טוב ואסורים בשבת כמה שבארנו שם:

מ׳ ז׳ ח׳. אין בין מודר הנאה[e] מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב[f] באחריותן ונדבות אינו חייב[f] באחריותן:

---

a) Be בהספד ובתענית. b) Be אן הד׳ קול בית. c) Ba אשיא. d) Be פי יום טוב. e) Ba המודר הנייה. f) Ed. pr. חייבים.

a) Da im Arab. der Ausdruck wechselt, so ist auch in der Uebersetzung eine kleine Variation angebracht: כלומר für das umständliche רצה לומר. b) Besser ביום. c) Genau nach dem Original, besser שנזכרו לעי׳. d) Genau n. d. A., besser המשנה הזאת. e) Fällt n. d. A. weg. f) N. d. A. לשלאדר השני. g) Wie Be; nach Ba כי אלו הדברים הם דברי ב״ש. h) לעשותן fällt n. d. A. weg.

וכהן שעבר אדֿא אירע פסול בכהן גדול יום הכפורים ומנו אחר תחתיו כמא ביינא פי יומא[41]) פאנה בעד יום הכפורים ירגע אלאול לגדולתו ויעבור השני אלדֿי קדם ואסתויא גמיעא אנהמא מצווין על הבתולה ואסורין באלמנה וסאיר אחכאם כהן גדול לאזמה להמא גמיעא גֿיר מא דֿכר[a]):

בכהן גדול ביום הכפורים ומינו אחר תחתיו כמו שביאר[a]) ביומא שאחר יום הכפורים ישוב הראשון לגדולתו ויעבור השני שנתמנה ונשתוו שניהן שהן מצווין על הבתולה ואסורין באלמנה ושאר דיני כהן גדול חובה על שניהן מלבד אלו שזכרנו[b]):

מ׳ י״ג. אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים זה הכלל כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה וכל שאינו לא נידר ולא נידב אינו קרב בבמה:

במה גדולה הי במת ציבור כמא קאל פי אלנץ[42]) היא הבמה הגדולה[43]) וק״ו אינו קרב בבמה יעני בבמה קטנה אלתי הי[44]) במת יחיד והדֿא כלה וקת התר הבמות כמא יבין פי אלפרק אלאכֿיר מן מסכת זבחים[45]):

במה גדולה היא במת ציבור כמו שאמר הכתוב היא הבמה הגדולה ואמרו אינו קרב בבמה רוצה לומר בבמה קטנה שהיא במת יחיד וכל זה בשעה שהותרו הבמות כמו שיתבאר בפרק האחרון מזבחים[c]):

מ׳ י״ד. אין בין שילה לירושלם אלא שבשילה אוכלים קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה ובירושלים לפנים מן החומה כאן וכאן קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים קדושת שילה יש אחריה התר קדושת ירושלים אין אחריה התר:

בכל הרואה טאלמא[46]) ירי אלבית עלי אי בעד כאן יאכל וק״ו יש אחריה התר אן בעד אן פצֿלהא אללה ענד מא כֿרבת חל לנא אלתקריב בבמה ומנדֿ[49]) אכֿתאר אללה ירושלם לא יקרב פי מוצֿע גֿירהא אבדא וסתבין אצול הדֿה אלאחכאם כלהא ודלאילהא[47]) פי מסכת זבחים[46]):

בכל הרואה ר״ל שהיו אוכלין בכל מקום שהיה יכול לראות את שילה[d]) ואמר[e]) יש אחריה התר רוצה לומר[f]) כי אחר שגידל השם יתברך לשילה כשחרב התיר לנו ההקרבה בבמות ומאחר שבחר[g]) בירושלים אין מקריבין בשום מקום זולתו לעולם °וא״ע״פ שחרב אסור להקריב בבמה[h]) ועוד יתבארו עיקרי אלו הדינים[i]) וראיותיהם בסוף[k]) זבחים:

---

a) N. d: A. ·כמו שביארנו b) N. d. A. ·שנזכרו c) Genauer ·ממסכת ז׳ d) N. d. A. . . . . ·בכל מקום שהיה יכול לראות את הבית היו אוכלין e) N. d. A. ·ואמרו f) Nicht im Text. g) Im Arab. noch ה׳ == אללה. h) Diesen Passus hat das Arab. nicht. i) N. d. A. ·כל הדינים האלה k) Genauer ·במסכת ז׳

a) Be ·דכר

הצרוע[80] וגא[a] אלנקל[80] ואן כאן אלאמר ביין מי שצרעתו תלויה ברפאותו הו אלדׄי יחו.אג תגלחת וצפרים יצא מוסגר שצרעתו[b] תלויה בימים והו ק"ו והסגירו שבעת ימים ובעד דׄלך יטהר ואן בקאת[81] תלך[c] אלעלאמת עלא מא יתביין ויתפצל[82] פי מסכת נגעים[83] ואסתויא גמיעא פי אלטהר באלמא לאן גא פי טהור מתוך הסגר איצׄא וכבס בגדיו וטהור[84]:

ברור מי שצרעתו תלויה ברפואתו הוא שצריך תגלחת וצפרין יצא מוסגר שצרעתו תלויה בימים והוא אמר: והסגירו שבעת ימים ואחר[a] יטהר אפילו נשאר אותו סימן כמו שנתבאר בפרש[b] במסכת נגעים ונשתוו שניהם בטהרה במים לפי שנאמר[c] בטהור מתוך הסגר וכבס בגדיו וטהר:

מ׳ י"א. אין בין ספרים לתפלים ומזוזות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ותפלים ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית רבן שמעון בן גמליאל אומ׳ אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית:

יריד[d] בק"ו. בכל לשון בכט[85] כל מלה[86] ובלגה׳ כל מלה וספרים ותפלים ומזוזות שרוט כתאבתהא כלהא ואחדה כמא יתביין פי מנחות[87] והל׳ כרבן שמעון בן גמליאל:

רצו באמרם[d] בכל לשון בכתב כל אומה ובלשון כל אומה שתנאים[e] כתיבתם כולם שוין כמו שנתבאר במנחות והל׳ כרבן שמעון בן גמליאל:

מ׳ י"ב. אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים[e] אלא פר הבא על כל המצוות אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה:

מרובה בגדים[e] הו כהן בית שני אלדׄי לם יכון[88] ענדהם[88a] שמן המשחה ואנמא כאן יציר כהן הגדול[f] באלבאסה תׄיאב כהונה גדולה ופר הבא על כל המצוות הו קול אללה אם הכהן המשיח יחטא וכו׳[g][89] ואסתויא כלאהמא[40] פי פר[h] יום הכפורים ועשירית האיפה

מרובה בגדים הוא כהן בבית[f] שני שלא היה להם שמן המשחה אבל היה כהן גדול בלבישתו בגדי כהונה גדולה[g] ופר הבא על כל המצוות הוא מא שאמר הש"י אם הכהן המשיח יחטא ונשתוו שניהם בפר יום הכפורים ועשירית האיפה וכהן שעבר הוא כשאירע פסול

---

a) Ba ונאנא. b) Ba שתגלחתו. c) Ba הדׄה. d) Ba hat hier noch כה. e) Be בבגדים. f) Ba כהן גדול. g) Ba hat וכו׳ nicht. h) Fehlt in Be.

a) N. d. A. ואחר כך. b) So Ed. pr., n. d. A. כמו שנתבאר ונתברר. c) N. d. A. z. e. גם. d) N. d. A. רצה באמרו. e) N. d. A. . . . . . (ו)תנאי. f) N. d. A. בית שני. g) Genauer בבגדי כ"ג.

מה לי לשון[a] טרסי או לשון עברי או לשון יוני[58] והלועז ששמע אשורית יצא לאנה ואן לם יעלם שרח לפצ̇ה,[59] לפצ̇ה ידרי גמלה אלכ̇בר[b]:

יצא לפי שא״ע״פ שאינו יודע פירוש כל מלה ומלה יודע הוא כל המעשה:

מ״ב. קראה סירוגין או מתנמנם היה כותבה דורשה ומגיהה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא היה כתובה בסם ובסיקרא בקומוס ובקלקנתוס על הנייר ועל הדפתרא לא יצא עד שתהא כתובה[c] אשורית ובדיו:

סירוגין קטע קטע[60] ולו שהה כדי לגמור את כולה ומתנמנם °אן יד̇[d][61] קד כ̇אמרה אלנום ולם יסתגרק פיה כמא חדדנא פי אכ̇ר פסחים[62] וק״ו כותבה בשרט אן יעוול[63] עלי אלקראה אלד̇י[e] יקרא פי אלנסכ̇ה אלתי יכתב[f] מנהא אלתי הי כאמלה לא עלי קראה[g] מא ינסך̇ לאנה לא יכ̇רג ען לאזמה חתי יקרא פי נסכ̇ה כאמלה סם[h] אסם אלעיקאר[64] סקרה[i] אלמגרה קומוס אלזאג קלקנתוס[k] אלקלקנת[65] והו נוע מן אנואע אלזאג נייר אלכאגד[66] דפתרא אלגלד[l] אלד̇י לם יכמל דבאגה:

סירוגין פיסקי פיסקי ואפילו שהה כדי לגמור את כולה ומתנמנם הוא שהתחיל לישן אבל[a] לא נשתקע בשינה כמו שדקדקנו בסוף פסחים. ואמרו[b] כותבה בתנאי שתהיה כוונתו על הקריאה שהוא קורא במגילה שכותב ממנה שהיא שלימה ולא על קריאתו באותה שניה שהוא כותב לפי שאינו יוצא ידי חובתו עד שיקרא בספר שלם. סם שם העיקר סקרא הוא כמו אבן שצובעים בו צבע אדום קומוס מין עפר ירק והוא מסמני הדיו ובערבי אלזאג וקנקנתום ממיני הקומוס נייר הוא הנקרא בערבי נאגד[c] דיפתרא. הוא העור שאינו מעובד כל צרכו:

מ״ג. בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהם מאיכן קורא אדם את המגלה ויוצא בה ידי חובתו ר׳ מאיר אומ׳ כולה ר׳ יהודה אומ׳ מאיש יהודי[67] ר׳ יוסי אומ׳ מאחר הדברים האלה[68]:

---

a) Be ללשון. b) Be אלכבר. c) Ba עד שההיה ohne כתובה. d) Fehlt in Ba. e) Be אלתי. f) Ba כתב. g) Ba קראתה. h) Ba וסם. i) Ba וסקרה. k) Ba וקלקנתום הוא נוע .... l) Be אלגלד.

a) Ed. pr. אבל אם לא. b) N. d. A. ואמרו. c) S. Anm. 66.

פרק שני.

מ״א. הקורא את המגלה למפרע לא יצא קראה על פה קראה תרגום[a] בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללעוזות בלעז והלועז ששמע אשורית יצא:

גא פי אלמגלה נזכרים ונעשים[50]) כמא לא ימכן אלאנסאן פי תנאול אלשגל אן יפעל פי אלחאל מא קד מצא כדאלך אלקראה לא יקרא מן בעד מא[51]) חקה אן יקרא קבל ולא יגוז קראתהא חאפץ̇[52]) לקולה נזכרים וקאל כתוב זאת זכרון בספר[53]) פכמא דאלך אלזכרון בספר כדאלך הדה נזכרים[b] בספר ותקדיר הדה אלמשנה ותפסירהא הכדא עברי שקראה תרגום בכל לשון לא יצא חוץ מלשון יוני אבל קורין אותה ללעוזות בלעז והוא שכתובה[54]) בלעז כי לא תציר אלקראה חאפץ̇[52]) ואנמא אשתרט בלשון יוני מן סאיר אלאלסן לאנה כאן ביין ענדהם אלא תרא ק״ו פי מא תקדם בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית[55]) ועלה דאלך אנהם כאנוא שרחוא אלתורה בלסאן יונאן לתלמי המלך[56]) ושהרת ענדהם תלך אלתרגמה חתי צארת ענדהם תלך אללגה מתל לגתהם וכאנהא אשורית והכדא קאלוא לשון יוני לכל כשר[57]) מצאף אלי כון הדה אללגה מפצלה[c] ענדהם רבינו הקודש יקול[d]

כתוב במגילה נזכרים ונעשים כמו שאי אפשר לאדם לעשות מלאכה בזמן שעבר °אם לא עשה[a] כמו כן אין ראוי לקרות את המגילה אחר זמן קריאתה ואסור לקרותה על פה לאמרו נזכרים ואמר כתוב זאת זכרון בספר[b] ושיעור זו המשנה[c] ופירושה כך עברי שקראה תרגום בכל לשון לא יצא חוץ מלשון יוני אבל קורין אותה ללועזות בלעז והוא שתהיה כתובה בלעז כדי שלא תהא קריאתו[d] על פה ומה שנשתנה לשון יוני משאר הלשונות לפי שהיה מובן אצלם הלא תרא מה שאמר במה שקדם אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית והטעם מפני שהם פרשו התורה בלשון יון לתלמי המלך ונתפרסמה אצלם אותה העתקה[e] עד שהיתה אצלם אותו הלשון כמו לשונם וכאילו היתה אשורית וכן אמר[f] לשון יוני לכל כשר °ומוסיף על זה כי זה הלשון היה משובח אצלם[g] רבינו הקודש אומר מה לי לשון תרסי או לשון עברי או לשון יוני[h] והלועז ששמע אשורית

---

a) Be קראה על פה התרגום. b) Ba נזכרים ונעש. c) Be מפצלה. d) Ba יקול רבינו הקודש.

a) Ist Zusatz des Übersetzers. b) Hier fehlt n. d. A. folgender Passus: וכמו „זאת זכרון בספר" כך זה „נזכרים" בספר. c) Besser המשנה הזאת. d) N. d. A. הקריאה. e) N. d. A. אותה העתקה בתרגום. f) N. d. A. אמרו. g) N. d. A. רוצה לומר כי היה הלשון הזה משובח אצלם. h) Ed. pr. מה לי ללשון תרפי מה לי לשון עברי מה לי לשון יוני.

מ"ה. כל היום כשר לקרות את המגלה ולקרות ההלל ולתקיעת שופר ולנטילת לולב ולתפלת המוספים ולמוספים ולודוי הפרים ולודוי המעשר ולודוי יום הכפירים לסמיכה ולשחיטה לתנופה להגשה[a] לקמיצה ולהקטרה למליקה לקבלה ולהזייה ולהשקאת[b] שוטה ולעריפת העגלה ולטהר את המצורע:

ודוי המעשר[c] קד ביינתה[d] פי מסכת מעשר שני[79] וגא בעד תלך אלפרשה[80] היום הזה וכו'[e] ודרשינן סמוכין וקאל פי אלהלל זה היום עשה יוי[f][81] ופי אלשופר יום תרועה[82] ופי אלמוספים דבר יום ביומו[83] ותפלת המוספים מתֿל אלמוספים וודוי פרים הו אלודוי אלדֿי יקאל עלי פר כהן המשיח ופר העלם דבר של צבור וסיבין[g] אמרהמא[h] פי הוריות[84] ואנואע אלעבודה כלהא אלתי דֿכר לא תכון אלא באלנהאר לק"ו ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם[85] ביום ולא בלילה וקד ביינא פי אלתֿלתֿ[i] מן ראש השנה[86] אן אלאחכאם לא תכון אלא באלנהאר וקאל פי אלשוטה[87] ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וקאל[88] על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט[k] מה משפט ביום אף השקאת שוטה ביום[l] וקאל[89] פי אלעגלה[m] ערופה ונכפר להם הדם פלמא גא פיהא לפץ[n] כפרה בקדשים לא תכון אלא באלנהאר כמא אן[90] אלקדשים לא תקרב אלא באלנהאר כמא דכרנא ואמא טהרת מצורע פהי בביאן ביום טהרתו[91]:

ודוי המעשר כבר בארתי אותו במסכת מעשר שני ובאה אחר זאת הפרשה[a] היום הזה °ה' אלהיך[b] וכו' ודרשינן סמוכין היום[c] נאמר בהלל זה היום עשה ה' ובשופר יום תרועה °יהיה לכם[d] ובמוספים דבר יום ביומו ובתפלת[e] המוספין כמו המוספין ודוי פרים הוא הודוי הנאמר על פר כהן המשיח והעלם דבר של ציבור, ועוד יתבאר ענינם בהוריות ומיני העבודה כולם שזכר לא יהיו אלא ביום לאמרו ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ביום ולא בלילה וכבר בארנו בשלישי[f] מראש השנה כי הדינים לא יהיו אלא ביום ואמרינן[g] בסוטה ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת ואמר על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט מה משפט ביום אף השקאת סוטה ביום ואמר בעגלה ערופה ונכפר להם הדם ולפי שבא בהם לשון כפרה בקדשים[h] לא יהיו אלא ביום כמו שהקדשים לא יקרבו אלא ביום כמו שזכרנו וטהרת מצורע הוא בפ' ביום טהרתו:

---

a) Ba ולהגשה. b) Ba ולהשקיית. c) Ba מעשר. d) Ba ביינאה. e) Fehlt in Ba. f) Fehlt in Ba. g) Be וסייבין. h) Ba אמרהא. i) Wohl Schreibfehler, lies פי אלתֿאלתֿ. k) Ba hat noch אשר יאמרו לך תעשה. l) Fehlt in Ba. m) Be עגלה. n) Ba כץ.

a) Besser הפרשה הזאת. b) Nicht im Ar. c) Nicht im Ar. d) Nicht im Ar. e) N. d. A. ...ותפלת. f) Besser בפרק שלישי. g) N. d. A. ואמר. h) Besser כבקדשים.

אלא כאן מעוולא עלי אן ירגע למכאנה[a] לילה ארבעה עשר ולם ימכנה דלך חיניד קורא כמקומו ואן לם יכון כדלך קורא עמהן והל׳ כר׳ מאיר:

כשדעתו לחזור למקומו ליל ארבעה עשר ולא חזר[a] קורא במקומו ואם לא היה כן קורא עמהם והל׳ כר׳ מאיר:

מ״ד. הכל כשרים לקרות את המגלה חוץ מחרש שוטה וקטן ר׳ יהודה מכשיר בקטן אין קורין את המגלה ולא[b] מולין ולא טובלים ולא מזין וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד הנץ החמה. וכולם שעשו משעלה עמוד השחר כשר:

הכל ואפי׳ אשה וקד ביינא[69] אן אלמגלה תקרא לילה׳ פורים ויום פורים וען קראה׳ אלנהאר יקול אין קורין עד שתנץ החמה לק״ו[70] והימים האלה נזכרים ונעשים וקאל[71] פי אלמילה וביום השמיני וקאל[72] פי אלהזאה והזה הטהור על הטמא ביום השלישי °וביום השביעי[c] והקיש טבילה להזאה לאן בשביעי טובל כמא ביין אלנץ ושומרת יום כנגד יום קד ביינא חכמהא פי פסחים[73] וסיבין[d] עלי אלכמאל פי מסכת נדה[74] ואנמא דסבנא אלנהאר מן טלוע אלפגר לק״ו פי עזרא[75] מעלות השחר עד צאת הכוכבים וסמא דלך אלזמאן יום והו ק״ו[76] והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה והדא למן תעדי[e] ופעל ופי[77] אוקאת אלצראיר[78] ואלפעל אלכאמל בעד טלוע אלשמס ואין הל׳ כר׳ יהודה:

הכל אפילו[b] אשה וכבר בארנו כי המגילה נקראת ליל פורים ויום פורים ועל קריאת היום אמרו[c] אין קורין עד שתנץ החמה לאמרם והימים האלה נזכרים ונעשים ואמר במילה וביום השביעי וגו׳ ואמר בהזאה והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וגו׳ הקיש[d] טבילה להזאה כי בשביעי טובל כמו שביאר הכתוב ושומרת יום כנגד יום כבר בארנו דינה בפסחים ועוד יתבאר בשלימות במסכת נדה ומה שנאמר שנחשוב[e] יום מעת עלות השחר לאמרו בעזרא מעלות השחר עד צאת הכוכבים וקרא אותו הזמן יום והוא אמרם והיו[f] לנו הלילה משמר והיום מלאכה. °ומה שאמר וכולם שעשו משעלה עמוד השחר כשר[g] למי שעבר ועשה בעת הצורך הגדול אבל המעשה הגמור הוא אחר הנץ החמה ואין הל׳ כר׳ יהודה:

---

a) In Ba fehlt למכאנה. b) Ba לא. c) Fehlt in Ba. d) Be וסיבין. e) Ba תעדא.

a) N. d. A. אם כיון לחזור ..... ולא יכול לעשות זאת. b) N. d. A. ואפילו. c) N. d. A. אמר. d) N. d. A. הקיש. e) N. d. A. .... נחשוב. f) Ed. pr. hat wie der Text והיה, während an der betr. Stelle והיו steht. g) Steht nicht im Original; ob nicht im Ar. zum besseren Verständnis zu interpolieren?

ראי ואלאצל פי הדא כלה מעלין בקודש ולא מורידין ולא יגוז ביע בית הכנסת אלא פי אלבאדיה[98] אמא בית הכנסת של כרכים לא ימכן ביעהא לאן חק אלנאס כלהם פיהא:

בכל זה מעלין בקדש ולא מורידין ואסור למכור בית הכנסת אלא בכפרים אבל בית הכנסת של כרכים אי אפשר למוכרו °לפי שרבים יש להם בה זכות[a]:

מ"ב. אין מוכרין משל רבים ליחיד מפני שמורידין אותו מקדושתו דברי ר' יהודה אמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה:

אין הלכה כר' יהודה:

ואין[b] הלכה כרבי יהודה:

מ"ג. אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי אימתי שירצו יחזירוהו דברי ר' מאיר וחכמים אומ' מוכרין אותו[a] ממכר עולם חוץ מארבעה דברים למרחץ ולבורסקי ולבית הטבילה ולבית המים ר' יהודה אומ' מוכרין אותו לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה:

הדא אדא לם יביעה[99] אהל אלבאדיה כלהם באתפאק אמא אדא באעה שיוך אלמוצע באנמהם במחצר אהל אלמוצע כלהם[b] פלהם אן יביעוה ולו[100] ליגעל דאר[c] לשרב אלכמר[d] דאימא ואין הל' כר' מאיר ולא כר' יהודה:

זהו כשלא מכרו אנשי הכפר כולם בהסכמה אבל אם מכרוהו זקני המקום כולם במעמד אנשי המקום כולם יכולים למכור[c] ואפילו[d] לעשות ממנו דירה לשתות בו יין תמיד ואין הל' כרבי מאיר ולא כרבי יהודה:

מ"ד. ועוד אמ' ר' יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלים ואין פורשין בתוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנ'[101] והשמותי את מקדשיכם בקדושתן הן עומדין אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש:

עגמת נפש יריד בה לתכאב אלנפוס אדא כאנת פיהא אלעשב פינתהדון פי בניאנהא[e] אן אמכנהם דאלך[f] או תרק אנפסהם ויתובון ללה אן לם

עגמת נפש רוצה לומר שיכאב הלב כשיש בו עשבים וישתדלו בבנינו אם יוכלו[e] או תכנע נפשם וישובו אל ה'° אם אין בהם יכולת לבנותו[f] ולפיכך מותר

---

a) Ba אותה. b) Fehlt in Ba. c) Ba דיר. d) Be אלכמר. e) Ba בנאהא. f) Ba דלך.

a) N. d. A. לפי שלכל בני אדם יש להם בה זכות. b) N. d. A. אין. c) N. d. A. z. e. אותו. d) N. d. A. אפילו. e) Z. e. אם אין יוכלו לבנותו. f) N. d. A. לעשות כן.

מ"ו. כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטר חלבים ואיברים זה הכלל דבר שמצותו[a] ביום כשר כל היום דבר[b] שמצותו בלילה כשר כל הלילה:

קצירת העומר אנמא תכון באלליל ודלך נקל וסתביין צפה קצירת העומר פי אלעאשר מן מנחות[92] והקטר חלבים ואיברים פי בקייה תמיד שלבין הערבים והו ק"ו[93] היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה וק"ו דבר שמצותו ביום כשר כל היום לאיתויי סדור בזיכים והי שני בזיכי לבונה אלתי תעמל עלי לחם הפנים כמא יבין פי מנחות[94] ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה לאיתויי אכילת פסחים וקד עלמת אן אלפסח לא יגוז אכלה אלא עד חצות[95] לכן דלך גזרה להרחיק °את האדם[c] מן העבירה:

קצירת העומר אינו[a] אלא בלילה והוא קבלה ועוד יתבאר ענין קצירת העומר בעשירי ממנחות[b] והקטר חלבים ואיברים הם מותר תמיד שלבין הערבים והוא אמרו היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה ואמר[c] דבר שמצותו ביום כשר כל היום לאתויי סידור בזיכים והם שני בזיכי לבונה שנותנים על לחם הפנים כמו שיתבאר במנחות ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה לאתויי אכילת פסחים וכבר ידעת כי אכילת פסח אין מותר לאכלו[d] אלא עד חצות אבל גזרה היא להרחיק את האדם מן העבירה:

פרק שלישי.

מ"א. בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחים בדמיו בית הכנסת בית הכנסת לוקחים תיבה תיבה לוקחים מטפחות מטפחות לוקחים ספרים ספרים לוקחים תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספר׳[d] ספר׳[d] לא יקחו מטפחות מטפחות לא יקחו תיבה תיבה לא יקחו בית הכנסת בית הכנסת לא יקחו את הרחוב[e] וכן במותריהן:

הדה אלמשנה לר' מנחם בירבי יוסי[96] אלדי יגעל לרחובה של עיר קדושה אד' ויצלי[97] פיהא[f] בתעניות ובמעמדות[g] ואינה הלכה לאנה לם יפרד ללצלאה[h] ואנמא אלצלאה פיה

זו המשנה[e] היא לר' מנחם בר' יוסי שהוא נותן לרחובה של עיר קדושה מאחר שמתפללין בו[f] בתעניות ובמעמדות ואינה הלכה לפי שלא יחדוהו לתפלה והתפלה בו[f] עראי והעיקר

a) Ba כל שמצוהו. b) Ba וכל דבר. c) Fehlt in Be. d) Ba ספרים. e) Ba לא יקחו רחוב. f) Be בה. g) Ba באלתעניות ואלמעמ׳. h) Be לאלצלאה.

a) Ed. pr. אינה. b) Besser בפרק עשירי. c) N. d. A. ואמרו. d) Fällt n. d. A. weg. e) Besser המשנה הזאת. f) Besser בה.

אלתשריע אעני אלרוייה ופרשה. שקלים °והי כי תשא אלי אכר אלפרשה[a] [105] וק״ו חוזרין לכסדרן יריד בה סדר הפטרות לאן כל סבת תקרא הפטרה מן גרץ אלסדר[b] וענד קראה׳ הדה אלפרשיות[c] ופיה[d] אלפצול אנמא תכון אלהפטרה מן גרץ אלפרשה לא מן גרץ אלסדר לאן פי שבת ראשונה מפטירין[e] ביהודעה כהן[106] ובשנייה פקדתי את אשר עשה עמלק[107] ובשלישית וזרקתי עליכם מים טהורים[108] וברביעית כה אמ׳ יוי בראשון באחד לחדש[109] וכדלך פי ראשי חדשים וחנוכה אנמא תכון אלהפטרה מן גרץ אלפצל כמא יבין ויקטע גרץ אלסדר והדא הו מעני ק״ו לכל מפסיקין:

תשא עד סוף הפרשה ואמרו חוזרין לכסדרן רוצה לומר סדר ההפטרות[a] כי בכל שבת קורין ההפטרה[a] מענין הסדר °ובזמן אלו הפרשיות והמועדים[b] °הן הפטרות[c] מענין הפרשה לא מענין הסדר כי בשבת ראשונה מפטיר[d] ביהוידע הכהן ובשניה פקדתי את אשר עשה עמלק ובשלישית וזרקתי עליכם מים טהורים וברביעית בראשון באחד לחדש וכן בראשי חדשים והנוכה[e] °יהו ההפטרות[f] מענין הזמן °ומפסיק ענין הסדר כמו שיתבאר[g] וזהו ענין אמרם לכל מפסיקין:

מ. ו. בפסח קורין בפרשת המועדות שבתורת כהנים בעצרת בשבעה שבועות בראש השנה ובחדש השביעי באחד לחדש ביום הכפורים אחרי מות ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות[f] שבתורת כהנים ובשאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג:

הדא אלכלאם[g] ביין ורתבה אלקראה פי הדה אלפצול והו מנהג פשוט בכל ישראל מא אצף לך פי אול יום מן פסח משכו וקחו °לכם וכו״[h] [110] ואלהפטרה פסח גלגל[111] ופי אליום אלתאני[112] שור או כשב °או עז[i] ואלהפטרה פסח יאשיהו[113]

זה הדבר מבואר[h] וסדר הקריאה באלו הזמנים[i] והוא מנהג פשוט בכל ישראל °מה שאומר לך[k] יום[l] ראשון[m] של פסח[n] משכו וקחו לכם והפטרה[o] בפסח גלגל יום שני שור או כשב והפטרה[o] פסח יאשיהו יום שלישי קדש

a) Ba ·והי אלפרשה כי תשא. b) Be hat hier noch ·לאן פי שבת ראשונה. c) Ba ·אלפרשה. d) Ba ·והיא. e) Fehlt in Ba. f) Ba ·המועדות. g) Be ·כלאם. h) Nicht in Ba. i) Fehlt in Ba.

a) N. d. A. ·הפטרות, הפטרה. b) N. d. A. [ובזמן קריאת הפרשיות האלה ובימים [האלה. c) N. d. A. ·תהיה ההפטרה. d) Im A. ·מפטירין. e) Besser ·ובח׳. f) תהיה ההפטרה n. d. A. g) Im Arab. umgekehrte Stellung ...·כמו שיתבאר ומפסיק. h) Besser ·הדבר הזה מבואר. i) Besser ·בזמנים האלה. k) Genauer ·מה שאבאר לך. l) Auch hier ist wie im folgenden n. d. A. ביום einzusetzen, bezw. ·וביום. m) N. d. A. ·הראשון. Das Arab. hat hier und im folgenden überall den Artikel, der auch im folgenden einzusetzen ist. n) Ed. pr. hat hier noch ·קורין. o) N. d. A. ·ההפטרה.

ימכנהם אלבניאן פלדאלך[a] יגוז לה אן יקלע וירמי פי דאלך[a] אלמוצע לא[b] אן יקלע ויאכל או יעדם וגודה וכלאם ר' יהודה הדא כלה צחיח:

לתלוש העשבים ולהניחם במקומם[a] אבל לא °יתלוש ויאכל או יאבדם לגמרי[b] ודברי ר' יהודה אלו כולם אמת:

מ"ה. ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת בשנייה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החדש הזה לכם[c] בחמישית חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין לראשי חדשים ולחנוכה ולפורים לתעניות ולמעמדות וליום הכפורים:

שבת ראשונה הי אלתי יכון פי טי[102] איאמהא ראש חודש אדר ולדלך[d] אן אדא[103] גא ראש חודש יום אלאחד או אלאתנין[e] או אלתלאתא או אלרבוע[104] או אלכמיס או אלגמעה פתקרא פרשה ראשונה והי פרשת שקלים יום אלסבת אלדי הו אכר סבת מן שהר שבט ואדא עלמת שבת ראשונה ושנייה ושלישית ורביעית תבין[f] לך סבות אלהפסקה[g] ואנא אביינהא שבת שנייה הי אלתי יכון פי טי איאמהא פורים עלי נחו מאביינא פי שבת ראשונה ושבת שלישית הי אלתי תגי בעד פורים או קבל ראש חודש ניסן °אן כאן ראש חודש ניסן אלסבת[h] ושבת רביעית הי אלתי יכון ראש חדש פי טי איאמהא עלי אלנחו אלמתקדם וקולי פי ראש חדש אדר אנה ממכן כונה פי אי יום מן איאם אלגמעה[i] דלך עלי אצל

שבת ראשונה היא שבכלל ימותיה היא ראש חדש אדר והוא[c] כשיחול ראש חדש אדר יום ראשון[d] או שני או שלישי או רביעי או חמשי או ששי קורין פרשה ראשונה והיא פרשת שקלים יום שבת[e] שהוא שבת האחרון של שבט[f] וכשתדע שבת ראשון ושניה ושלישית ורביעית יתבארו לך שבתות ההפסקה ואני אבארם שבת שניה היא השבת[g] שבכלל ימיה פורים על הדרך שבארנו בשבת ראשונה ושבת שלישית היא השבת הבאה אחר פורים או קודם ראש חדש ניסן אם יחול ראש חדש ניסן בשבת ושבת רביעית היא שיחול ראש חדש ניסן בתוכה על הדרך שקדם ומה שאמרתי בראש חדש אדר שאפשר להיותו[h] בכל יום מימי השבועה[i] על עיקר הצווי רצה לומר הראיה ופרשת שקלים היא כי

---

a) Ba דלך. b) Ba אלא אן יקלע ויעדם. c) Fehlt in Ba. d) Be ולדלך. e) Be אלאתנין. f) Ba תתבין. g) Ba אלהפסקות. h) Fehlt in Ba. i) Ba אלגמעה.

a) N. d. A. במקום הזה. b) N. d. A. אבל לא לתלוש ולאכול או לאבדם . . . c) So nach Be, nach Ba לפיכך. d) Besser ביום ראשון, so überall, wo im folgenden dies Verbum gebraucht wird. Der Übersetzer hat sich, wie so oft, auch hier eng an die Constuction des Arabischen gehalten. e) N. d. A. ביום השבת. f) N. d. A. z. e. חדש שבט. g) Nicht im Arab. h) Besser להיות. i) N. d. A. z. e. הוא.

מ״ז. בחנוכה בנשיאים בפורים ויבא עמלק בראשי חדשים ובראשי חדשיכם[a] במעמדות במעשה בראשית בתעניות ברכות וקללות ואין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולם בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה כסדרן ואינו עולה להם מן החשבון שנ׳[145] וידבר משה את מועדי יוי אל בני ישראל מצותן שידו קורין כל אחד ואחד בזמנו:

שבת שבתוך חנוכה מפטירין בנירות זכריה[146] ואן גא אול יום מן חנוכה יום סבת[b] אלדי[147] יכון פי חנוכה שתי שבתות שבת ראשונה מפטירין בנירות זכריה ושנייה בנירות שלמה[148] ואן גא יום פורים יום סבת תכון אלהפטרה פקדתי את אשר עשה עמלק[c][149] וכדלך אדא גא ראש חדש °יום אלסבת מפטירין והיה מדי חדש בחדשו[150] ואן כאן ראש חדש[d] יום אלאחד מפטירין מחר חדש[151] והדא הו מעני ק״ו[152] לכל מפסיקין לראשי חדשים לחנוכה[e] ולפורים וכדלך לתעניות ולמעמדות מפטירין מענין תענית ומעמד ולא[f] מענין סדר אותה שבת לאן פי תשעה באב קורין כי תוליד בנים[153] ומפטירין אסף אסיפם[154] ונהג[155] אלנאם איצא פי הדה אלגלות אן יקרון הפטרות קבל תשעה באב מן גרץ אלתואעד לא מן גרץ אלסדרים וכדלך בעד תשעה באב מפטירין בנחמות חתי אלי שבת קבל ראש השנה תכון אלהפטרה מן גרץ אלתובה ואלהפטרות קבל תשעה באב דברי ירמיהו[156] וחזון[g]

a) Be חדשים. b) Ba אלסבת. c) Ba hat noch ליוֹ. d) Fehlt in Ba. e) Ba ולחנוכה. f) Be לא. g) Ba חזון.

שבת שבתוך חנוכה מפטירין בנירות זכריה ואם חל יום ראשון מחנוכה ביום שבת שיהו בחנוכה שני שבתות שבת[a] ראשון מפטירין בנירות זכריה ושניה[b] בנירות שלמה ואם חל יום פורים בשבת[c] תהיה ההפטרה פקדתי את אשר עשה עמלק וכן אם יחול ראש חדש בשבת מפטירין והיה מדי חדש בחדשו ואם יחול[d] יום ראשון הפטרה מחר חדש וזהו ענין אמרו לכל מפסיקין לראשי חדשים לחנוכה ולפורים וכן לתעניות ולמעמדות מפטירין מענין תעניות ומעמדות[e] לא מענין סדר אותה השבת[f] ובתשעה באב[g] קורין כי תוליד בנים ומפטירין אסוף אסיפם °ונהגו העם לקרות בזה הגלות[h] הפטרה[i] קודם תשעה באב מענין התוכחות לא מענין הסדרים וכן אחר תשעה באב מפטירין בנחמות עד השבת שקודם ראש השנה שהיא ההפטרה מענין התשובה והפטרות שקודם תשעה באב דברי ירמיהו °שמעו דבר ה׳[k] חזון ישעיהו איכה היתה לזונה ואחר תשעה באב נחמו נחמו[l] ותאמר ציון[m] עניה סוערה אנכי

a) Besser בשבת ראשון. b) Besser ובשנייה. c) N. d. A. ביום שבת. d) N. d. A. z. e. (ביום) ראש חדש. e) Im Text תענית ומעמד. f) Im Text שבת. g) N. d. A. כי בת׳. h) N d. A. וגם נהגו בני אדם לקרות בגלות הזה. i) Im Text הפטרות. k) Nicht im Text. l) Im Text noch עמי. m) Im Text noch עזבוני ה׳.

ופי אליום אלתׄלאתׄ[114] קדש לי[115] ופי אלארבע אם כסף תלוה ו"וכו[a][116] ופי אלכׄאמס[b] פסל לך[117] ופי אלסאדס ויעשו בני ישראל את הפסח[c][118] ופי אלסבע ויהי בשלח[119] ואלהפטרה וידבר דוד לי"י[120] ופי אלתׄאמן כל הבכור[121] ואלהפטרה עוד היום בנוב לעמוד[122] ושבת שבתוך החג יקרא פיה מן ראה אתה אומ׳ אלי[d][123] ואלהפטרה העצמות היבישות[124] ופי אול יום מן עצרת יקרא בחדש השלישי[125] ואלהפטרה °ויהי בשלשים שנה[126] ופי אליום אלבׄ שבעה שבועות[127] ואלהפטרה[e] תפלה לחבקוק[128] ופי אליום אלאול מן ראש השנה ויי׳ פקד את שרה[129] ואלהפטרה ויהי איש אחד מן הרמתים[130] ופי אליום אלתׄאני והאלהים נסה את אברהם[131] ואלהפטרה מצא חן במדבר[132] ופי צום כפור פי שחרית אחרי מות[133] ואלהפטרה בה אמר רם ונשא[134] ופי מנחה פרשת עריות[135] ואלהפטרה נבואת יונה[136] ופי אליום אלאול ואלתׄאני[f] מן סוכות שור או כשב °או עז[g][112] ואלהפטרה פי אליום אלאול[137] הנה יום בא ליי׳ ופי אליום אלתׄאני[f] ויקהלו אל המלך שלמה[138] ושאר ימות החג בקרבנות החג[139] ופי אליום אלתׄאמן כל הבכור[140] ואלהפטרה ויהי ככלות שלמה[141] ופי אלתאסע וזאת הברכה[142] ואלהפטרה ויהי אחרי מות משה[143] ושבת שבתוך החג ראה אתה אומ׳ אלי[123] ואלהפטרה ביום בוא גוג[144]:

לי יום רביעי אם כסף תלוה °את עמי[a] וביום חמישי פסל לך ביום ששי ויעשו בני ישראל[b] ביום שביעי ויהי בשלח הפטרה[c] וידבר דוד ביום שמיני כל הבכור הפטרה[c] עוד היום[d] ושבת שבתוך הפסח[e] קורין ראה אתה: אומר אלי הפטרה[c] העצמות היבשות וביום ראשון של עצרת קורין בחדש השלישי הפטרה[c] ויהי בשלשים שנה וביום שני כל הבכור[f] הפטרה[c] תפלה לחבקוק וביום ראשון מראש השנה קורא[g] וה׳ פקד: את שרה: הפטרה[c] ויהי איש אחד מן הרמתים וביום שני והאלהים נסה[h] הפטרה[c] מצא חן במדבר ובצום כפור בשחרית קורין[i] אחרי מות הפטרה[c] כה אמר רם ונשא ובמנחה פרשת עריות הפטרה בנבואת יונה וביום ראשון וביום שני מסוכות קורין[k] שור או כשב הפטרה[c] ביום ראשון הנה יום בא ביום שני ויקהלו אל המלך שלמה ושאר[l] ימות החג קורין[m] בקרבנות החג וביום שמיני כל הבכור הפטרה[c] ויהי ככלות שלמה ובתשיעי קורין[m] וזאת הברכה הפטרה[c] והי אחרי מות[n] ושבת[o] שבתוך החג קורין[m] ראה אתה אומר אלי הפטרה[c] ביום בא גוג:

---

a) Fehlt in Ba. b) In Be אלכׄאמס. c) Ba hat noch בני. d) Fehlt in Ba. e) Fehlt in Be, als Randglosse von einer fremden Hand nachgetragen. f) Be ואלתׄאני. g) Fehlt in Ba.

---

a) Nicht im Arab. b) Im Text noch את הפסח. c) N. d. A. וההפטרה. d) Im Text noch בנוב לעמוד. e) Im Text החג. f) Im Text שבעה שבועות. Die Glosse in Be hat כל הבכור. Es weist dies auf den bekannten Unterschied hin, die Verlesung mit Deut. XV_{19} oder XVI_{9} zu beginnen. g) Nicht im Text. h) Im Text את אברהם. i) Nicht im Text. k) Nicht im Text. l) Besser ובשאר. m) Nicht im Text. n) Im Text steht noch משה, wie auch die Ed. pr. hat. o) Besser ובשבת.

אלאצול והי אן לא יתלי עלי ראוס[a] אלנאס[169] אקל מן עשרה פסוקים °ולא יקרא פי ספר תורה עלי ראוס אלנאס אקל תלתה[170] אנאס ולא יקרא אלשכ֗ץ אלואחד פי אלספר אקל מן שלשה פסוקים פלד֗לך אן קרא ת֗לת֗ עשר פסוקים[b] יקרא אחדהם ארבעה פסוקים ולא יבדו מן פרשה אקל מן שלשה פסוקים וחיניד֗ יגוז לה אן יקטע אלקראה וינזל ולא יתרך מן אלפרשה אקל מן שלשה פסוקים וחיניד֗ איצ֗א[c] יגוז לה אן יקטע והד֗ה כלהא אצול פי אלקראה עלי ראוס אלנאס ואלד֗י יבדי באלקראה פי[d] ספר תורה ילזמה אן יברך אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ב֗ נותן התורה ואלד֗י יקרא אכ֗ר ויכ֗תם ברוך[e] אשר נתן לנו תורת אמת °חיי עולם נטעה בתוכינו[171] ב֗ נותן התורה[f] ואנמא רתבנא[172] אליום אן יבארך[g] כל שכ֗ץ לפניה ולאחריה מן קבל אלדאכ֗לין לבית הכנסת[173] ואלד֗ין לם ישאהדוא אלד֗י בארך[h] אוולא פאד֗א °ראו שכ֗ץ בעד שכ֗ץ[i] יטלע ויקרא דונ֗[k] ברכה יצ֗נון אן הקורא בתורה לא יחתאג ברכה לפניה וכד֗לך אד֗א כאנוא אלחאצ֗רין ישאהדון אלאוול קד נזל ולם יברך ולם ישאהדו אלאכ֗ירו[l] אלד֗י בירך לאחריה יצ֗נון אן לם תלזם ברכה בעד קראה אלתורה:

והוא שלא יקראו על ראש הצבור[a] פחות משלשה בני אדם ולא יקרא אדם אחד בספר פחות משלשה פסוקים. לפיכך אם קראו י״ג פסוקים יקרא האחד[b] מהם ד׳ פסוקים ולא יתחיל בפרשה[c] פחות מג׳ פסוקים ואז יהיה ראוי[d] לו שיפסיק הקריאה וירד °ולא יניח מן הפרשה פחות מן שלשה פסוקים ואז יהיה מותר לו להפסיק[e] כל[f] אלו הם עקרים בקריאה על ר״אש בני אדם והמתחיל לקרות בספר תורה הוא חייב לברך אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו וחותם[g] נותן התורה והקורא אחרון שהיא משלים °יברך לאחריו[h] אשר נתן לנו תורתו[i] תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו וחותם[g] נותן התורה °ומה שסדרנו שבזמן הזה יברך כל אחד ואחד[k] לפניה ולאחריה מפני הנכנסים בבהכ״נ שלא ראו אותו שבירך תחילה °וכשרואין איש אחד[l] שעולה וקורא בלא ברכה יחשבו כי הקורא בתורה אינו צריך ברכה לפניה וכמו כן הנמצאים בבהכ״נ שראו הראשון שירד ולא בירך ויצאו ולא ראו האחרון שבירך לאחריה יחשבו כי אין צריך לברך אחר קריאת התורה:

---

a) Ba רוס. b) Fehlt in Ba. c) Nicht in Ba. d) Ba עלא. e) Be בעד. f) Fehlt in Ba. g) Ba יברך. h) Ba ברך. i) Ba ראא אלשכ֗ץ. k) Ba בלא. l) Ba אלאכ֗ר.

a) על ראש הצבור ist wörtliche Übersetzung des Ar. עלי ראוס אלנאס. Es genügt wohl בצבור oder בבהכ״נ. — Hier fehlen nach Be die Worte: פחות מעשרה פסוקים ולא יקראו על ראש הצבור (בצבור) בספר תורה. b) Ed. pr. אחד. c) Ed. pr. מפרשה. d) Besser מותר. e) Fehlt in Ed. pr. f) N. d. A. וכל. g) Im Text steht (ב׳רוך. h) Nicht im Ar. i) Nicht im Text. k) N. d. A. אבל סדרנו בזמן הזה שכל אחד ואחד מברך. l) Nach Be .... וכשרואין שכל איש ואיש עולה.

ישעיהו[157] איכה היתה לזונה ובעדה נחמו נחמו עמי[158] ותאמר ציון עזבני יוי[159] עניה סוערה[160] אנכי אנכי הוא מנחמכם[161] רני עקרה[162] קומי אורי[163] שוש אשיש a)[164] שובה ישראל[165] ואנ׳א תקרא קללות וברכות b)[166] פי תעניות לקולה מוסר יוי בני אל תמאס[167] וק״ו אינו עולה להן מן החשבון א״י c) לא תגניהם תלך אלקראה אלתי יקרון שני וחמישי ען קראה אלסבת התי ינעד[168] אלתלאתה ויקרון ארבעה יום אלסבת מן אלמוצע אלדי קטע פיה אלתלאתה באלקראה d) ויכמל עדד סבעה בל תכרר אלפרשה כמא הו משהור:

אנכי הוא מנחמכם רני עקרה קומי אורי שוש. אשיש שובה ישראל וקורין ברכות וקללות בתעניות לאמרם a) מוסר ה׳ בני אל תמאס ואמרו a) ואינו b) עולה להם מן החשבון שאינה עולה להם אותה הקריאה שקורין בשני ובחמישי לקריאת יום שבת c) °ולא נאמר d) שיחשבו השלשה שקראו e) וקראו ד׳ ביום שבת f) ממקום שפסקו בו השלשה לקריאתה וישלימו להשבון שבעה אלא חוזרין לראש הפרשה כמו שהוא גלוי ומפורסם g):

פרק רביעי.

מ״א. הקורא את המגלה עומד יושב קראה אחד קראוה שנים יצאו מקום שנהגו לברך יברך ושלא e) לברך לא יברך בשני ובחמישי f) ובשבת במנחה קורין שלשה אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה:

ק״ו מקום שנהגו לברך יברך אנמא דלך בעד קראה׳ אלמגלה אמא קבלה פלא בד מן ברכה לפניה לאנהא מצוה ואלאצל ענדנא כל המצוות מברכין עליהן עובר לעשייתן ויבארך g) קבלה שלש ברכות על מקרא מגלה ושעשה נסים ושהחיינו ובעדהא h) נהג אן יברך הרב את ריבינו i) ואחפ׳ הדה

אמרו מקום שנהגו לברך יברך °רוצה לומר h) אחר קריאת המגלה אבל לפניה על כל פנים צריך לברך לפי שהוא מצוה והעיקר אצלנו כל המצוות כולם i) מברך k) עליהם עובר לעשייתם ויברך לפניה שלשה l) ברכות על מקרא מגלה ושעשה נסים ושהחיינו ואחריה נהגו לברך הרב את ריבנו וזכור °אלו הדברים m)

---

a) Ba hat noch ביוי. b) Ba ברכות וקללות. c) Nicht in Be. d) Ba פי אלקראה. e) Ba שלא. f) Be בחמישי. g) Ba ויברך. h) Ba hat noch חית. i) Ba hat noch והדן את דיננו.

a) N. d. A. (ו)אמרו;. ס) Im Text אינו. c) N. d. A. לקריאת השבת. d) Ist Zusatz des Übersetzers. e) Nicht im Arab. f) N. d. A. ביום השבת. g) Ein Verbum genügt. h) N. d. A. הוא. i) כולם ist Zusatz des Übersetzers. k) Im Text מברכין. l) Im Text שלש. m) N. d. A. העיקרים האלה

אלאצול והי אן לא יתלי עלי ראוס[a]
אלנאס[169] אקל מן עשרה פסוקים
°ולא יקרא פי ספר תורה עלי ראוס
אלנאס אקל תלתה[170] אנאס ולא יקרא
אלשכץ אלואחד פי אלספר אקל מן
שלשה פסוקים פלדלך אן קרא תלת עשר
פסוקים[b] יקרא אחדהם ארבעה פסוקים
ולא יבדו מן פרשה אקל מן שלשה
פסוקים וחיניד יגוז לה אן יקטע אלקראה
וינזל ולא יתרך מן אלפרשה אקל מן
שלשה פסוקים וחיניד איצא[c] יגוז לה אן
יקטע והדה כלהא אצול פי אלקראה
עלי ראוס אלנאס ואלדי יבדי באלקראה
פי[d] ספר תורה ילזמה אן יברך אשר בחר
בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו
ב׳ נותן התורה ואלדי יקרא אכר ויכתם
ברוך[e] אשר נתן לנו תורת אמת °חיי
עולם נטעה בתוכינו[171] ב׳ נותן התורה[f]
ואנמא רתבנא[172] אליום אן יבארך[g] כל
שכץ לפניה ולאחריה מן קבל אלדאכלין
לבית הכנסת[173] ואלדין לם ישאהדוא
אלדי בארך[h] אוולא פאדא °ראו שכץ
בעד שכץ[i] יטלע ויקרא דונ[k] ברכה יצנון
אן הקורא בתורה לא יחתאג ברכה
לפניה וכדלך אדא כאנוא אלחאצרין
ישאהדון אלאוול קד נזל ולם יברך
וכרגוא ולם ישאהדו אלאכיר[l] אלדי
בירך לאחריה יצנון אן לם תלזם ברכה בעד קראה אלתורה:

והוא שלא יקראו על ראש הצבור[a] פחות
משלשה בני אדם ולא יקרא אדם אחד
בספר פחות משלשה פסוקים. לפיכך
אם קראו י״ג פסוקים יקרא האחד[b] מהם
ד׳ פסוקים ולא יתחיל בפרשה[c] פחות מג׳
פסוקים ואז יהיה ראוי[d] לו שיפסיק
הקריאה וירד °ולא יניח מן הפרשה
פחות מן שלשה פסוקים ואז יהיה
מותר לו להפסיק[e] כלל[f] אלו הם עקרים
בקריאה על ראש בני אדם והמתחיל
לקרות בספר תורה הוא חייב לברך אשר
בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו
וחותם[g] נותן התורה והקורא אחרון
שהיא משלים °יברך לאחריו[h] אשר נתן
לנו תורתו[i] תורת אמת וחיי עולם
נטע בתוכנו וחותם[g] נותן התורה °ומה
שסדרנו שבזמן הזה יברך כל אחד ואחד[k]
לפניה ולאחריה מפני הנכנסים בבהכ״נ
שלא ראו אותו שבירך תחילה °וכשרואין
איש אחד[l] שעולה וקורא בלא ברכה
יחשבו כי הקורא בתורה אינו צריך ברכה
לפניה וכמו כן הנמצאים בבהכ״נ שראו
הראשון שירד ולא בירך ויצאו ולא ראו
האחרון שבירך לאחריה יחשבו כי אין
צריך לברך אחר קריאת התורה:

---

a) Ba רוס. b) Fehlt in Ba. c) Nicht in Ba. d) Ba עלא. e) Be בעד. f) Fehlt in Ba. g) Ba יברך. h) Ba ברך. i) Ba ראא אלשכץ. k) Ba בלא. l) Ba אלאכר.

a) על ראש הצבור ist wörtliche Übersetzung des Ar. עלי ראוס אלנאס. Es genügt wohl בצבור oder בבהכ״נ. — Hier fehlen nach Be die Worte: פחות מעשרה פסוקים ולא יקראו על ראש הצבור (בצבור) בספר תורה. b) Ed. pr. אחד. c) Ed. pr. מפרשה. d) Besser מותר. e) Fehlt in Ed. pr. f) N. d. A. וכל. g) Im Text steht ב(רוך). h) Nicht im Ar. i) Nicht im Text. k) N. d. A. אבל סדרנו בזמן הזה שכל אחד ואחד מברך. l) Nach Be .... וכשרואין שכל איש ואיש עולה.

ישעיהו[157] איכה היתה לזונה ובעדה נחמו נחמו עמי[158] ותאמר ציון עזבני יוי[159] עניה סוערה[160] אנכי אנכי הוא מנחמכם[161] רני עקרה[162] קומי אורי[163] שוש אשיש[a][164] שובה ישראל[165] ואנמא תקרא קללות וברכות[b][166] פי תעניות לקולה מוסר יוי בני אל תמאס[167] וק״ו אינו עולה להן מן החשבון א״י[c] לא תג׳יהם תלך אלקראה אלתי יקרון שני וחמישי ען קראה אלסבת התי ינעד[168] אלת׳לאת׳ה ויקרון ארבעה יום אלסבת מן אלמוצ׳ע אלד׳י קטע פיה אלת׳לאת׳ה באלקראה[d] ויכמל עדד סבעה בל תכרר אלפרשה כמא הו משהור:

אנכי הוא מנחמכם רני עקרה קומי אורי שוש אשיש שובה ישראל וקורין ברכות וקללות בתעניות לאמרם[a] מוסר ה׳ בני אל תמאס ואמר[a] ואינו[b] עולה להם מן החשבון שאינה עולה להם אותה הקריאה שקורין בשני ובחמישי לקריאת יום שבת[c] °ולא נאמר[d] שיחשבו השלשה שקראו[e] וקראו ד׳ ביום שבת[f] ממקום שפסקו בו השלשה לקריאתה וישלימו להשבון שבעה אלא חוזרין לראש הפרשה כמו שהוא גלוי ומפורסם[g]:

פרק רביעי.

מ״א. הקורא את המגלה עומד יושב קראה אחד קראוה שנים יצאו מקום שנהגו לברך יברך ושלא[e] לברך לא יברך בשני ובחמישי[f] ובשבת במנחה קורין שלשה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה:

ק״ו מקום שנהגו לברך יברך אנמא ד׳לך בעד קראה׳ אלמגלה אמא קבלה פלא בד מן ברכה לפניה לאנהא מצוה ואלאצל ענדנא כל המצוות מברכין עליהן עובר לעשייתן ויבארך[g] קבלה שלש ברכות על מקרא מגלה ושעשה נסים ושהחיינו ובעדהא[h] נהג אן יברך הרב את ריבינו[i] ואחפץ׳ הד׳ה

אמרו מקום שנהגו לברך יברך °רוצה לומר[h] אחר קריאת המגלה אבל לפניה על כל פנים צריך לברך לפי שהוא מצוה והעיקר אצלנו כל המצוות כולם[i] מברך[k] עליהם עובר לעשייתם ויברך לפניה שלשה[l] ברכות על מקרא מגלה ושעשה נסים ושהחיינו ואחריה נהגו לברך הרב את ריבנו וזכור °אלו הדברים[m]

---

a) Ba hat noch ביוי· b) Ba ברכות וקללות· c) Nicht in Be. d) Ba פי אלקראה· e) Ba שלא· f) Be בחמישי· g) Ba ויברך· h) Ba hat noch חית· i) Ba hat noch והדן את דיננו·

a) N. d. A. :(ו)אמרו· o) Im Text אינו· c) N. d. A. לקריאת השבת· d) Ist Zusatz des Übersetzers. e) Nicht im Arab. f) N. d. A. ביום השבת· g) Ein Verbum genügt. h) N. d. A. הוא· i) כולם ist Zusatz des Übersetzers. k) Im Text מברכין· l) Im Text שלש· m) N. d. A. העיקרים האלה

אנסאן ערכי עלי ואלערכים מקטועה פי נץ אלתורה[178] ולם יכון ענדה מא יעטי ג̇יר אלדמנה[179] פאלכהן אלמתולי אמור אלהקדישות יאכ̇ד̇ מן תלך אלדמנה מא יסוא אלערך אללאזם לה בקול עשרה אנאס[a] ט̇ ישראל וואחד כהן יגמעון כלהם אן הד̇ה תסוא תמ̇ן[b] הד̇א וחיניד̇ ינזל פיהא וכד̇לך אד̇א קאל אלאנסאן דמי עלי אלד̇י ילזם אן יקדר כעבד הנמכר בשוק ויזן קימתה כמא יתבין פי ערכין[180] פהו איצ̇א יחתאג אן יקדרה עשרה אנאס וואחד[c] מנהם כהן ויזן מא יקולון והד̇א הו מעני ק״ו ואדם כיוצא בהם יעני[d] אדם בקרקעות והד̇א אלד̇י קלנא תשעה וכהן ליס הו שרט ואנמא הי אבאחה אנה ולו כאן תשעה ישראל גאז ד̇לך לאן פרשת ערכים תכרר פיהא לפט̇ כהן עשרה וגא אלנקל[e] אן כהן ואחד פקט יגזינא וכל מא תכרר לפט̇ כהן אנמא הו רבוי אחר רבוי למעט ואפילו ישראל:

אדם ערכי עלי והערכים °פסוקים וידועים[a/b] הם כבר בלשון התורה ואין לו °לזה המעריך[c] מה שיתן אלא אחוזתו הכהן הממונה על[d] ההקדשות יקח מאותה אחוזה דמי הערך שנתחייב בו °לפני עשרה מישראל[e] ואחד מהם כהן שיסכימו כולם שזו שוה זה הערך ואז ירד לתוכה וכן כשאמר[f] דמי עלי שהוא חייב במה[g] שישומו אותו כעבד הנמכר בשוק ויתן דמיו כמו שיתבאר בערכין גם כן צריך זה שישומו אותו י׳ בני אדם ואחד מהם כהן ויתן כפי שמותן[h] וזהו ענין באמרם[i] ואדם כיוצא בהם ענינו[k] בקרקעות וזה שאמרו[l] תשעה וכהן אינו תנאי אבל הוא רשות כי אם הם תשעה מישראל דיו[m] לפי שפרשת ערכים נשנית בה מלת כהן עשרה פעמים ובאה הקבלה כי כהן אחד בלבד יפסיק לנו וכל מה שנשנה כהן[n] הוא רבוי אחר רבוי למעט ואפילו ישראל:

מ״ד. הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים ולא יקרא לתורגמן יתר מפסוק אחד ובנביא שלשה ואם היו שלשתן שלש פרשיות קוראם אחת ואחת מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה עד כמה הוא מדלג עד[f] כדי שלא יפסיק לתורגמן:

אם היו שלשתן שלש פרשיות מו̇ל ק״ו[181] פי ישעיה °כה אמר יו״י וכו׳

אם היו שלשתן שלש פרשיות כמו °הפרשה שבישעיה[o] כה אמר ה׳ חנם

---

a) Be אנפס. b) Be תמן. c) Be ואחד. d) Be יעני. e) Ba אלנץ. f) Fehlt in Ba.

a/b) N. d. A. genügt פסוקים. c) Zusatz des Übersetzers. d) N. d. A. z. e. צביני. e) N. d. A. בדבר עשרה בני אדם תשעה מישראל. f) N. d. A. z. e. אדם. g) Fällt n. d. A. weg. h) N. d. A. מה שאמרו. i) N. d. A. אמרם. k) So Be. l) N. d. A. שאמרנו. m) N. d. A. מותר הוא. n) N. d. A. z. e. מלת. o) N. d. A. אמרו בישעיה.

מ״ב. בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה אין[a] פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם מברך לפניה ולאחריה זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב קורין ארבעה ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה בשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן ומפטירין בנביא והפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה:

ק״ו זה הכלל סימנא בעלמא[174] לאן ליס ענדנא יום מוסף ואינו יום טוב גיר מא ד̇כר וה̇ד̇א כלה ביין וצחיח וכל מא יקול מברך לפניה ולאחריה עלי אצל אללזום כמא ביינא[175]:

אמרו זה הכלל סימן בעלמא[a] לפי שאין לנו יום שיש בו מוסף ואינו יום טוב אלא מה שנזכר וכל זה מבואר ואמת ובכל מקום שיאמר מברך לפניה ולאחריה °רוצה לומר[b] על דרך החיוב כמו שבארנו:

מ״ג. אין פורשין*) על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרין ברכת אבלים ותנים ואין מזמנין על המזון בשם פחות מעשרה ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן:

קאל[b] אללה[176] ונקדשתי בתוך בני ישראל וגא אלנקל כל דבר שבקדושה לא יהא בפחות מעשרה ופורשין על שמע אלבסטה אלתי קבל קרית שמע אעני אן יתלו[c] שכ̇ וא‍חד יוצר ואהבה רבה[d] ועוברין לפני התיבה אן יתקדם ואחד יצלי באלגמאעה[e] ומעמד ומושב אן יכון ענד אגתמאע אלנאס לתשייע אלמיית כאנוא יגתמעון ללנדב ושכ̇ ינדב ויקול °פי פצל מן פצול[f] אלנדב עמדו יק׳ יים[g] עמודו שבו יקרים שבו[177] ולא יתג̇אמל הד̇א אלתחאמל אלא אן כאנוא עשרה פמא זאד וא̇ד̇א קאל

אמר השם ונקדשתי בתוך בני ישראל ובאה הקבלה כל דבר שבקדושה °לא יהיה פחות מעשרה[c] ופורסין על שמע היא הפריסה וההצעה[d] שהיא קודם קריאת שמע רוצה לומר שיסדר אדם אחד יוצר ואהבה ועוברין לפני התיבה הוא שיתמנה אחד להתפלל בקהל ומעמד ומושב הוא כשהיו מתקבצים בני אדם ללות את המת °ובאין לסופדו[e] שהיה אדם אחד ספדן ואומר להם בפרק מפרקי ההספד עמדו יקרים עמדו שבו יקרים שבו ואין מטריחין °כל זה הטורח[f] אלא אם כן היו עשרה או יותר וכשיאמר

---

a) Ba ואין. b) Be קול. c) Ba יתלוא. d) Fehlt in Be. e) Be בגמאעה. f) Fehlt in Ba. g) Be hat hier noch ein zweites יקרים. *) cf. Monatsschr. f. Gesch. u. Wisssch. d. Jud. XXXV, p. 120.

a) Z. e. הוא. b) Besser הוא. c) N. d. a. Text לא יהא בפחות מעשרה. d) N. d. A. genügt ein Ausdruck. e) N. d. A. היו מתקבצים להספד. f) N. d. A. הטורח הזה.

ראה מאורות מימיו לא יפרוש על שמע כהן שיש בידיו[a] מומין לא ישא את כפיו ר׳ יהודה אומ׳ אף[b] מי שהיו ידיו צבועות אסטים לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו:

קטן קורא בתורה קאל בעץ̇ אלגאונים אלמותאכ̇רין אן ד̇לך בעד אלשלישי ופוחח הו אן יכון אלת̇וב אלד̇י עליה קד תקטע אעלאהא חתי צ̇הר לחם אכתאפה̇ וצדרה̇[c] ותרג׳ ערום ויחף[185] פחח ויחיף ואין הל׳ כר׳ יהודה פי ק״ו כל שלא ראה מאורות מימיו[d] לא יפרוש על שמע לאנה ואן[e] לם יסתנפע[186] בנורהא יסתנפע באפעאלהא פי אלעלם אעני אלאפעאל אללאזמה ען צ̇ווהא ואסטים אלנילג[187] וכד̇לך כל מא יצבג̇[f] אלידין ואן כאן מעט̇ם אהל תלך אלמדינה מצבוג̇ין אלידין בתנאולהם בד̇לך[g] אלצבאג̇ פחלאל לה אן ישא את[h] כפיו לאן זאלת אלעלה̇[i] מפני שהעם מסתכלין בי[k]:

קטן קורא בתורה אמר אחד מן הגאונים האחרונים כי זה אחר השלישי ופוחח הוא שיהיה הבגד שעליו נקרע העליון ממנו °עד שכתפיו ולבו נראין ערומין[a] דמתרגמינן[b] ערום ויחף פחח ויחיף ואין הלכה כר׳ יהודה באמרו כי[c] מי שלא ראה מאורות מימיו לא יפרום על שמע שאע״פ שלא נהנה מאורם שיראם[d] נהנה מפעולתם בעולם רוצה לומר הפעולות הבאים מאורה[e] °בעולם הזה[f] ואסטים צבע כדמות תכלת ובערבי פלגג[g] °ופואה שרשים דקים אדומים שצובעין בהן ובערבי פוו״ה[h] וכמו כן כל דבר שצובע הידים אמנם אם היו רוב בני אותה העיר צובעי ידים מפני שמתעסקים באותו צבעו[i] מותר לו לישא את כפיו °שהרי נסתלק[k] טעם מפני שהעם מסתכלין בו:

מ. ח. ט. האומ׳ איני עובר לפני התיבה בצבועים אף בלבנים לא יעבור בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זו

---

a) Ba בידו. b) Fehlt in Ba. c) Ba צטרה. d) Fehlt in Be. e) Ba אן. f) Ba יצבג. g) Ba לדלך. h) Fehlt in Be. i) Be עלה. k) Be בה.

a) N. d. A. עד שנראה בשר כתפיו ולבו. b) Im Text ותרג׳. c) Im Text כל. d) שיראם ist Zusatz des Übersetzers. e) N. d. A. מאורם, so auch Ed. pr. f) Ist Zusatz des Übersetzers. g) Der Übersetzer giebt zunächst eine selbständige Erklärung für אסטים und nennt dann die arab. Übersetzung des Wortes, zu lesen ist נילג, wie Löw schon angegeben. S. Anm. 187. h) Nicht im Arabischen. S. Anm. 187. i) N. d. A. הצבע. k) N. d. A. לפי שנסתלק.

כה אמר יו״י וכו׳ ועתה מה לי פה וכו׳[a] פמתֿל הדֿה אלשלשה פסוקים לא יקראה כלהא לתורגמן והיניד יתרגם אנמא יקראהא[b] לה אחת אחת °ומדלגין בנביא[c] ואין מדלגין בתורה בשני ענינות אמא פי גֿרץֿ ואחד מתֿל אחרי מות[182] ואך בעשור[183] מדלגין ובנביא אפילו מענין לענין ואלשרט פיהמא גמיעא לא יבטי אלא בקדר מא יתם אלשארח שרח אלפסוק אלדֿי יתרגם או אלשלשה פסוקים אן כאן יתרגם בנביא:

כה אמר ה׳ מצרים ועתה מה לי פה וגומר °כמו אלו הג׳ פסוקים[a] לא יקראם כולם למתורגמן[b] ואחר כך יתרגם אבל קורא[c] אותם אחד אחד ואין מדלגין בתורה בשני ענינים אבל בענין אחד כמו באחרי מות ואך בעשור לחדש מדלגין °ובנביאים ואפילו[d] מענין לענין והתנאי בשניהם שלא ישהה אלא כדי שישלים התורגמן לתרגם הפסוק שהוא מתרגם או השלשה פסוקים אם הוא מתרגם בנביא:

מ״ה. המפטיר בנביא הוא פורש על שמע והוא עובר לפני ה׳תיבה והוא נושא את כפיו ואם[d] היה קטן אביו או רבו עוברים על ידו:

משום כבוד ציבור יכון דֿלך אלשכץ יפעל הדֿה אלפצֿאיל[e] כלהא ויצלח להא פאדֿא כאן המפטיר בנביא קטן אלדֿי לא ימכנה אן יעבור לפני התיבה עד שיתמלא זקנו יתקדם אביו או רבו להדֿה אלאשיא וכאן הו נפסה הפטיר בנביא או תלמידה[184] או אבנה והו סוא:

°משום כבוד עצמו תקנו לו חכמים זה מאחר שהוא ממציא עצמו להפטיר ראוי הוא שיעשו על ידיו אלו מעשים המשובחים[e] וכשהמפטיר בנביא קטן שאי אפשר לו לעבור לפני התיבה עד שיתמלא זקנו אביו או רבו יורדין במקומו לאלו הדברים ויהיה כאילו הוא עצמו מפטיר[f] בנביא כיון שהוא תלמידו או בנו והכל[g] שוה:

מ״ו. ז. קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו פוחח פורס על שמע ומתרגם אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו סומה פורס על שמע ומתרגם ר׳ יהודה אומ׳ כל מי שלא

---

a) Ba כה אמר יוי מצרים ועתה מה לי פה. b) Be יקרא. c) Fehlt in Be. d) Be אם. e) Ba אלאפעל.

a) N. d. A. וכמו הג׳ פסוקים האלה. b) Im Text לתורגמן, so auch Ed. pr. c) N. d. A. z. e. לו. d) Im Text ובנביא אפי׳. e) N. d. A. משום כבוד ציבור היה האדם הזה עושה את כל הדברים המשובחים האלה שהוא ראוי להם. f) Im Text הפטיר, so auch Ed. pr. g) N. d. A. והוא.

ואמו ואחותו ואן תרגם להעביר למולך[193]
כמא דׄכר פקד עדל באלנץ ען צאהרה
גמלה ואלגרץׄ a) הנאך תהרים עבאדה'
אלמולך:

והמכנה בעריות הוא °שיכנה וישים a)
כנוי הנסתר במקום כנוי הנוכח ויאמר
במקום אביך ואמך ואחותך אביו ואמו
ואחותו ואם תרגם °מזרעך לא תתן
להעביר למולך ומזרעך לא תתן
לארמיותא b) הנה הפך הלשון ממשמעותן c) בכל וכוונת הפסוק °לשם איסור d)
עבודת המולך:

מ״י. מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם b) מעשה תמר נקרא ומיתרגם מעשה העגל הראשון נקרא ומיתרגם והשני נקרא ולא מיתרגם ברכת כהנים נקראין ולא מתרגמין מעשה דויד ואמנון לא נקראין ולא מתרגמין אין מפטירין במרכבה ר' יהודה מתיר ר' אליעזר אומ' אין מפטירין בהודע את ירושלם:

מעני השני אלתכריר והו מן ק״ו[194]
ויאמר משה אל אהרון אלי ק״ו c) וירא
משה את העם וכו״ d) וכדלך[195] ויגף יו״י
את העם וכו' d) ואנמא לם תשרח הדׄה
אלפסוקים עלי ראוס e) אלנאס משום
כבוד אהרון ולא תשרח ברכת כהנים[196]
לק״ו פיהא ישא יו״י ויצׄהר דׄלך ללעאמה
מנאקץׄ לק״ו[197] אשר לא ישא פנים וק״ו
מעשה דויד ואמנון[198] לא נקראין ולא
מיתרגמין לים במנאקץׄ לק״ו פי מא
תקדם מעשה תמר נקרא ומיתרגם לאן
כל מא דׄכר אמנון סתם נקרא ומיתרגם
ומא דׄכר אמנון בן דוד אינו נקרא °ולא
מיתרגם f) משום כבוד דויד ועלה' מן

ענין עגל e) השני הוא מה שנשנה
מענינו f) והוא מפסוק ויאמר משה
אל אהרון עד פסוק וירא משה את העם
וגו' וכמו כן ויגף ו.' את העם וגו' ואלו
הפסוקים g) אינו h) מתרגמין על ראש
הצבור i) מפני k) כבוד אהרון ואין
מתרגמין ברכת כהנים מפני שאומרים
בה ישא השם °פניו אליך l) ויראה להמון
הפך מה שאמר אשר לא ישא פנים
ואמר m) מעשה דויד ואמנון לא נקראין
ולא מתרגמין אינה קושיא למה שאמר
מעשה תמר נקרא ומתרגם כי °כל מה n)
שזוכר אמנון סתם נקרא ומתרגם ומה o)
שזכר אמנון בן דויד אינו נקרא

---

a) Ba ואלגרץ. b) Ba hat hier noch מעשה דוד ואמנון נקרא ומתרגם. c) Fehlt in Ba. d) Fehlt in Ba. e) Ba רוס. f) Ba לא נקרא ולא מיתרגם.

a) N. d. A. שישים. b) N. d. A. להעביר למולך כמו שנזכר. c) N. d. A. ממשמעותה. d) N. d. A. לאסור. e) Nicht im Arab. f) Zusatz des Übersetzers. g) Besser והפסוקים האלה. h) Ed. pr. אינן. i) Besser בבית הכנסת. k) Ed. pr. wie das Arab. משום. l) Nicht im Text. m) N. d. A. ואמרו. n) Besser כי בכל מקום שזוכ'. o) Besser ובמקום שזכר.

דרך המינות צפה זהב ונתנה על בית אנקלי[a] שלו הרי זו דרך החיצונים האומר יברכוך טובים הרי זו דרך המינות האומר[b] על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודים מודים משתקין אותו המכנה בעריות משתקין אותו האומ׳ ומזרעך לא תתן להעביר למולך מן זרעך לא תתין לאעברא[c] בארמיתא משתקין אותו בנזיפה.

על מצחו או על פס ידו יעני אן יגעל של ראש על מצחו או של יד על פס ידו פדלך דרך המינות לאנה[d] יתתבע מגרד אלנץ בקיאסה[188] על בית אנקלי אן יעלקהא מן עצ׳דה או יגעלהא פי גיבה וחיצונים הם אלכ׳ארגון[e] ען אלשריעה באלגמלה[f] אלד׳ין[g] לא יצדקון[h] מנהא נץ ולא נקל ולא יקאל יברכוך טובים לאן אללה יסבחה אלסאלחון ואלטאלחון[i] כמא קאל[189] מי לא ייראך מלך הגוים ועל קן צפור יגיעו רחמיך לאן ליס עלה׳ ד׳לך אשפאק מן אללה °פי ק״ו[k] לא תקח האם על הבנים[190] ואנמא הוא[l] גזרת הכתיב ועל טוב יזכר שמך לאנה יזכר על טוב ועל רע כמא קלנא[191] מברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה ואן[m] קאל מודים מודים פישכל אן אלאעתראף לאתנין °ואנמא היא[n] לואחד והמכנה בעריות אן יגעל צ׳מאירהא צ׳מיר אלגאיב פי מכאן צמיר אלמכ׳אטב[o] ויקול בדל אביך ואמך ואחותך[192]: אביו

על מצחו או על פס ידו פי׳[a] שישים של ראש על מצחו או של יד על פס ידו הרי זה דרך טועים[b] לפי שהוא הולך אחר לשון התורה ממש לפי דעתו על בית אונקלי שיתלה אותה[c] על זרועו או כתיפיו[d] או שיתן אותה[a] בחיקו והחיצונים הם[e] הכופרים בתורה בכל ולא מאמינים ממנה לא תורה שבכתב ולא תורה שבעל פה ואין ראוי לאמר יברכוך טובים לפי שהשם יתברך מברכים אותו °טובים ורעים[f] כמו שכתוב מי לא ייראך מלך הגוים ועל קן צפור יגיעו רחמיך לפי שהטעם[g] אינו צד רחמניות מהשם יתברך באומרו לא תקח האם על הבנים אבל היא גזרת הכתוב ועל טוב יזכר שמך מפני ששמו נזכר על טוב ועל רע כמו שאמרו[h] מברך על הרעה כשם שמברך[i] על הטובה ואם אמר מודים מודים °משתקין אותו[k] מפני שנראה כאילו ההודאה לשתי רשויות וההודאה אינה אלא לאחד

---

a) Ba יד אונקלי. b) Fehlt in Be. c) Ba fährt hier fort למלך. d) Ba אלדי. e) Ba אלכארגין. f) Im Texte der H. S. באלגמלה. g) Ba אלדי. h) Ba יקצדון. i) Ba אלסאלחין ואלטאלחין. k) Fehlt in Ba. l) Be הי. m) Ba ואן הוא. n) Be והו. o) אלמכאטב.

a) N. d. A. רוצה לומר. b) N. d. A. המינות, so auch Ed. pr. c) N. d. A. אותם, so auch Ed. pr. d) Nicht im Arab. e) Ed. pr. hat noch המינים הכופ׳. f) N. d. A. הטובים והרעים. g) Zu e. n. d. A. לזה. h) N. d. A. שאמרנו. i) Im Text בשם שהוא מברך. k) Nicht im Text.

יקול אין מפטירין במרכבה[199] ללא[20]
יסאלו אלעואםa) אדׄא סמעוהא עמא לא
יזידהם אלא שך ועלה׳ ר׳ אליעזר
אגלאל לישראל ולירושלם והלכה כרׄ
יהודה ואין הלכה כרׄ אליעזר:

a) Im Texte der HSS. steht אליֿואם.

ואינו מתרגם משום כבוד דויד וטעם
האומר אין מפטירין במרכבה כדי שלא
ישאלו ההמון כשישמעו אותה ולא יוסיף
להם אלא ספק וטעם ר׳ אליעזר הואa)
כבוד לירושלים וישראלb) והלכה כר׳
יהודה ואין הלכה כרׄ אליעזר:

a) Z. e. n. d. A. לחת. b) Im Arab. umgekehrte Stellung.

בריך רחמנא דסייען:

Berichtigungen.

Auf Seite 1, 2, 8 sind aus Versehen noch in den Noten einige graphische Abweichungen angemerkt; statt Masn. lies Mathn.

S. 9 Note 1 ist zu streichen. Anm. 63 gehört zur hebr. Übers.

S. 12 Note h ist zu streichen.

S. 13 Mišnah II_3 Mitte lies באגמעהם. Note d ist zu streichen.

1585061

MAIMONIDES
Mischnah-Commentar zum Tractat Megillah